

Martin KITSNIK
Liivalaia 52-4.
i i n .

KARJA

En. R. Kõrvald
nim. ENSV Riikl.
Raamatukogu

Nr. (11)

Juuni 1938

II aastakäik

SISU: **H. Maandi:** Võidupühaks. — **G. Abel:** Eesti põllumajanduse arenemisest ja selle aremise juhtimise suunast. — **Aug. Vaigo:** Lasterohked perekonnad kohustavad. — **E. H—no:** Maatööraha korteriolude parandamisest Soomes. — **A. Kaelas:** Tööinspeksioon ja põllutöölised. — Mida räägiti Põllutööliste seaduse eelnõu arutamisel? — **A. V.:** Milliseid laene on võimalik nõutada maakapitalist? — **M. Tapupere:** Ilma toetuseta ja laenuta eeskujuliku väiketaluni. — **J. Ütno:** Teeme kanadele jooksuaedu. — Rahvaste tööparlament koos. — Põllutööliste töölepinguid. — Koja tegevusest. — Kutseühingute töö. — Maatööliste ja Väikemaapidajate elust. — Ringvaade. — Naine ja kodu. — Põllumajanduse töömait. — Nõuande nurk. — Välismaalt.

Eesti Väikemaapidajate Keskliit

Kauplus: Tallinn, Suur Karja 8, telef. 442-32

Büroo: Tallinn, Vene tn. 13-3

VÕTAB aia- ja metsamarju müügile
komisjoni alusel

OSTAB hooajal kõrgekvaliteedilisi
eksport-õunu piiramata arvul

VÄIKEMAAPIDAJAD,

ehitage mesila asutamisel või laiendamisel ise vajalised mesipuud. Sel teel hoiate kokku raha, mida võite kulutada hädalisemate väljaminekute katteks. Mesipuud on kerge ehitada eesti standardtaru ehitusõpetuse järgi, mis ühes selgitavate joonistega ilmunud Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja Teatajas nr. 3 (8). Seda Teataja numbrit võib tellida Koja büroost Tallinnas, Vene tn. 13—3, saates sinna postmarkides 15 senti.

KOJA TEATAJA JÄRGMINE NUMBER

ilmub juuli-augusti kaksiknumbrina augustikuu esimesel poolel. Kaastöö sellesse numbrisse palume saata Koja büroole ära hiljemalt 1. augustiks s. a.

Koja väikemaapidajate sektsiooni

juhatuse koosolek toimub Koja büroos 22. juunil, algusega kell 9 hom.

Käesoleva kuu lõpul ilmub Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja väljaandel brošüür, mis sisaldab kõik väikemaapidajate suhtes aianduse ja mesinduse arendamise alal kehtimapanud juhendid ühes tarviliste selgitustega ja näpunäidetega. Selle brošüüri peaksid tellima kõik väikemaapidajad, kes tahavad nõutada noorte viljapuude istutamisel ja mesila asutamisel Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja kaudu antavat ergutust. Brošüür saadetakse postikuludeta välja igale soovijale, kes saatnud Koja büroole postmarkides 15 senti.

Koja nõunik G. Abel

viibib 15. juunist kuni 2. juulini s. a. Taanis õppereisil, kus külastab suurt põllumajanduslikku näitust ja tutvuneb maatöölise ning väikemaapidajate seisukorraga, korterioludega, organiseerimisküsimustega jne.

FIRMA M. SMIRNOV

TALLINN, NARVA MNT. 24.
TELEFON 302-68

OSTAB HOOAJAL

ÕUNU, SIBULAIID,
POHLE JA JÕHVIKAIID

EKSPORT-IMPORT

J. KREE

PUUVILJA-KAUPLUS

Tallinn, Saiakang 5, telef. 429-17

OSTAB:

eksport-õunu

MÜÜB:

suurel arvul
apelsiine, sidruneid,
rosinaid ja kuivatatud
puuvilja.

MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA TEATAJA

ILMUB KORD KUUS

Väljaandja: Maatööliste ja Väikemaapidajate Koda.

TELLIMISHIND:	TOIMETUS JA TALITUS:	KUULUTUSTE HIND:
Aastas ..... Kr. 1.20	Tallinnas, Vene tn. 13—3, telefon 462-15, avatud	1 lhk. .... Kr. 30.—
6 kuu peale ..—,70	igal tööpäeval kella 8—3 p. l.	1/2 " ..... " 15.—
3 " " " ..—,40	Posti jooksev arve 699.	1/4 " ..... " 7.50
Üksiknumber ..—,15	Vastutav toimetaja Gustav Abel.	1/8 " ..... " 3.75

Võidupühaks

Koja esimees H. Maandi.

Üle kahekümne aasta on Eesti rahvas juhtunud ja korraldanud ise oma riiki. Et meie riigis võiks olla mõni võoras võim või räägiks kaasa mõni võoras hooldaja, seda ei taha keegi ja et see nii võiks olla, sellest ei mõtle ka enam keegi.

Eesti rahva liikmete hulgas võib küll olla erivaateid selle üle, kuidas peaksime korraldama oma riikliku elu. Ühed tahaksid näha seda rohkem autoritaarsema põhimõtte kohaselt, teised jälle rohkem nende põhimõtete järgi, mis lähemad demokraatlikule maailmavaatele. Kuid küsimus, et Eesti rahvas peab säilima iseseisva rahvana ja et Eesti riik peab olema iseseisv ja rippumatu riik, selles ei ole mitut eriarmist.

Eestlane oma tagasihoidlikkuses ei armasta hoohelda rahvustundega ega seda tunnet igal võimalikul juhul lasta välja paista. Et olme eestlased ja peame lugu oma rahvusest, see on meile niivõrd endastmõistetav ja tundub nagu oleks sagedane selle tunde väljendamine üleliigne.

Noored rahvused, kellel ei ole nii pikka minevikku ja nii pikka ajalugu, kui seda on Eesti rahval, väljendavad oma rahvustunnet palju hoogsamalt ja palju suuremal määral, kui meie. Vanad rahvad on selles asjas tagasihoidlikumad ja neile tundub nende püsimine niivõrd kindlana, et ei osata õieti kujutleda, et säärased rahvad võiksid kaduda.

Ka Eesti rahva olemise kohta viivad andmed kaugesse minevikku. Uuemad arheoloogilised ja ajaloolised uurimused näitavad, et Eesti rahvas koos teiste soome-ugri rahvastega on elanud üle kuuetuhanda aasta Läänemere rannikul, kus omandanud tähelepanuväärse kultuuri ning kindla ühiskondliku korrastise. Aastatuhandeid kestnud iseolemine omaette rahvusena on imbutanud selle mõttejäreltulevate põlvede verrel nii kindlasti, et eestluse olemine ja püsimine on niivõrd selge ja kindel, et selle üle pikemat arutlemist nagu poleks vajagi.

Pealiskaudsel vaatlusel tundub imestamisväärseks see, kuidas on suutnud väike miljoni-hingeline Eesti rahvas, pärast seda, kus ta pidevalt seitsmesaja aasta vältel on visklenud võõra surve all, kus seitsmesajaaastase võõra võimu sihiks oli lämmatada selle rahva enesetunne, tema keel ja ta omapära, siiski on jäänud püsima ja siiski on säilitanud oma rahvustunde, oma kombed, oma keele. Võõraste võimude pingutus eestlaste ümberhuvustamiseks on kannud liig vähe vilja.

Seda suurt püsi saab seletada ainuüksi Eesti rahva nii pika minevikuga, nii pika ajalooaga, tema aastatuhandeid kestnud iseolemise ja tema aastatuhandeid kestnud iseseisva ühiskondliku elu korraldamisega, millega võrreldes seitsmesajaaastane alistus oli vaid väike mürdos.

Aegade jooksul on küll Eesti rahvas surutud võrdlemisi väikesele maa-alale. Kuid arvatavasti olid korra kauges minevikus ajad, kus selle rahva kasutada olid palju suuremad maa-alad ning veekogud ja selle rahva liikmetegi arv oli suurem. See tagasimine ei tähenda aga veel kadu ega vähenda rahva väärtust. Rahvaste elus võib aegade vältel ikka panna tähele tõuse ja mõõne. Need ei hävita sangarlikke rahvaid, vaid aina karastavad neid.

Kakssada aastat tagasi, pärast 21 aastat kestnud Põhjasõda loeti sõdade ja katkude tagajärjel meie maa elanikkude arvu kõigest paarisajale tuhandele, kuid ometi need vähesed järelejäinud säilitasid oma rahvuse, jäid ikkagi eestlasteks, kosusid ja kasvasid, kuni neil avanes võimalus luua teist iseseisvat Eestit, iseseisvana rahvana ja iseseisvana riigina.

Kuigi olme tagasihoidlikud enda rahvustunde väljendamises, tahame siiski suuremate riiklikude ja rahvuslikkude ürituste puhul seda tunnet väljendada ning kinnitada usku oma rahva iseolemisse ja tema tulevikku. Nii on see iga elujõulise rahva juures ja nii peab see olema

meilgi, kui tahame elada ja ise oma elu juhtida.

Üheks selliseks suureks rahvuslikuks ürituseks on eelseisev V ö i d u p ü h a.

See püha loodi 23. juunil 1919. a. peetud Võnnu lahingu mälestuseks.

Võnnu lahingus purustasid meie rahvusväed Landesvääri ja andsid võimaluse võidukalt lõpetada Eesti Vabadussõda, murdes kõik tõkked, mis takistavad Eesti rahvast muutumast uuesti iseseisvaks rahvaks.

Võidupühast on saanud meie suurim ja tähtsaim riiklik püha. Võidupüha pühitsemine on kujunenud meie rahva suuremaks ja ulatuslikumaks rahvusliku mõtte ja tunde väljendajaks.

Usk oma rahva tulevikku ja tulev rahvustunne hoiab rahvaid alles ja viib neid edasi. Seepärast tuleb aegajalt ikka värskendada oma rahvustunnet ja süvendada usku oma rahvuse olemisse.

Ei puudu ka tänapäeval hädaohud, mis varitsevad riike ja rahvaid. Maailmasõja lõppedes,

kui veel selle suure tapatalgu metsikused ja kolledused ning inimelude ja varade mõtlematud hävitamised seisid meie silmade ees, arvati sõjahädaoht olevat kõrvaldatud pikkadeks aegadeks. Kuid möödunud on vaevalt paarkümmend aastat ja jällegi oleme tunnistajateks, et sõjahädaoht on kasvamas. Mõne viimase aasta vältel on hävinenud vihastes võitlustes Abessiinia iseseisvus, kaks aastat on sõja tallermaaks Hispaania, Kauges Idas areneb metsik inimelude hävitamine ja palju ei puudu sõjavankri veeremisest Tšehhoslovakkiaski.

Täna näeme üht rahvast elujõulise rahvusena elavat, kuid homme ta võib juba olla kistud sõjakeerisesse ja varsti kaduda. Seepärast rahvas, kes tahab olla ja elada, peab ikka hoidma enast tugevana ja valmis olema kõigeiks. Rahvast, kellel on kindel usk olemisse, ei ole kerge hävitada.

Seepärast hoiame ikka alal kiindumuse Eesti iseseisvusse ja säilivusse. Kinnitame endis seda usku ka eelseisval Võidupühal.

Eesti põllumajanduse arenemisest ja selle arenemise juhtimise suunast.

Koja nõunik G. Abel.

Peatselt pühitseb kogu Eesti rahvas üle terve maa Võidupüha ja süütab võidutuled, mis jällekordselt tuletavad nii noorele kui vanale meelde lõpliku hoobi andmist oma ajaloolisele vastasele. Kuid sel päeval on tänavu veel laiem tähtsus — siin tähistame oma iseseisva riigi 20-aastase arengu tööd, teeme tagasivaateid käidud teele ja püstitame uusi tähiseid tulevikuks.

Nii mõnelgi alal oleme omariikluse vältel jõudnud edasi suurte sammudega. Palju on korda saadetud meie riigi kandvama alal — põllumajanduses. Riigi Statistika Keskbüroo andmetel ületab praegune toiduteraavilja kogus aak 50% võrra maailmasõja-eelse seisukorra, kusjuures nisus aak on tõusnud koguni kuuekordseks. Toiduteraaviljade kasvupind on laienenud 20% võrra ja saak hektaari kohta tõusnud ligemale 30%. Kartulite saak aga ületab maailmasõja-eelse saagi veerandi võrra. On arendatud uusi omamaa kartulisorte, mis omavad küllalt suure väärtuse. Loomapidamine, millele tugeneb

kogu meie põllumajandus, on arenenud eriti suurte sammudega. Lehmade arv on kasvanud üle 75% ja tunduvalt on paranenud piimalehmade kvaliteetki, sest tõuarendustööd on tehtud suure järjekindlusega. 1921/22. kontrollaastal oli meie keskmine kontrollkarjade toodang lehma kohta 1650 kg piima ja 58,6 kg võirasva. 1936/37. kontrollaastal olid need arvud aga juba 2763 kg piima ja 102,6 kg võirasva. See näitab määratu suurt tõusu karjapidamise arendamise teel. Teatavat arenemist võime näha ka sea- ja lambapidamiselgi. Eriti märgatavalt on arenenud meie kanapidamine. Kanade arv ja munade toodang oli meil viimastel aastakümnetel järgmine:

	Kanade arv	Munatoodang (tuhand. tk.)
1937. a.	1.350.000	146.000
1930.—34. a. keskmiselt	967.000	96.700
1925.—29. a. „	705.000	69.100
1920.—24. a. „	420.000	41.200

Toodust selgub, et järjekindlalt on suurenenud mitte ükski kanade arv, vaid

ka munatoodang üksiku kana kohta, mis näitab kanapidamise intensiivsuse-astme tõusu. Kanapidamine on peamiselt väikemaapidajate tööala ja selle ala arenemine näitab teataval määral ka seda, et meie väikemaapidajadki on teinud edusamme iseseisvuse kestel.

Sama suuri edusamme näeme meie teisel väikemaapidajatele nii väga sobival tööalal — aianduses. Meil oli:

	Õuna- puid	Pirni- puid	Ploomi- puid	Kirsi- puid	Kokku
	(tuhandetes)				
1937. a.	1298	57	339	286	1980
1929. a.	880	39	267	178	1364
1925. a.	673	30	133	123	959
1920. a.	314	15	36	39	404

Seega on viljapuude arv kasvanud iseseisvuse ajal ligemale 5-kordseks. Suur töö on tehtud meil tähendatud ajajärgul ka maaparanduse alalgi. Samuti on hoogsalt tõusnud põllumajandussaaduste eksportki. Kõik see näitab, et põllumajanduse arenemine on läinud meil edasi Eesti iseseisvuse ajal palju kiiremate sammudega, kui seda oleme suutnud teha teistel ajajärgudel.

Kõige suuremaks saavutuseks võime pidada siiski meie maareformi läbiviimist,

millega oleme juhtinud kümned tuhanded perekonnad iseseisvale loovale ja virgutavale tööle. See on loonudki aluse eelmainitud tõusule üksikute põllumajanduse aladel. Kui võrdleme praeguseid elurõõmsaid ja järjest arenevaid ning täienevaid asundustalusid endiste samal maa-alal asuvate viletsate vaesust peegeldavate ja koguni räpaste moonataredega, siis alles saame aru, millise edusammu oleme teinud maareformi läbiviimisega. Üks ja sama maa-ala annab leiba nüüd palju suuremale rahvakogule, võrreldes endiste aegade ja selle rahvakogu elustandard on tõusnud mitmekordselt.

Kuid nendele võitudele ja saavutustele ei või me jääda veel puhkama. Palju on jäänud veel tegemata. Eriti torkab see meile teravalt silma siis, kui võrdleme endid teiste Lääne-Euroopa põllumajandusriikidega, kus vaba arenemisaeg on olnud palju pikem. Väga palju on seni

tegemata veel väikemaapidamiste arendamise alal. Väikemaapidajad, vaatamata nende arvukale kogule ja nende osatähtsusele meie riiklikus elus, on jäänud meil peaaegu vaeslapse ossa. Põllumajanduskultuuri arendamiseks antavad toetused on enamikus läinud keskmistesse ja suurematesse taludesse. Väikemaapidajad on neist saanud osa palju väiksemal määral. Ka väikemaapidamistes produtseeritavate ainete hinnad pole veel kindlustatud ja nende hindade kõikumine on erakordselt suur, mis ei võimalda mingi kalkulatsiooni tegemist. Küllaldase eduga pole tegutsetud väikemaapidamistes tootetavate ainete turuolude korraldamise alal, eriti aga mitmesuguste aiasaaduste konservimise kui ka teiste aedviljade alalhoiu aladel. Ka kapitali puudus teeb muret meie väikemaapidajatele. Aga sellele vaatamata kasvab meie väikemaapidajate arv pidevalt. Ja rahvaarvu juurdekasvigi on meie väikemaapidamistes palju hoogsam, kui seda näeme teistel aladel tegutseva rahva juures. Väikemaapidajatele kuulub $\frac{1}{10}$ kogu meie põllumajanduslikust maast. Sellest maast saab $\frac{1}{3}$ kogu meie põllumajanduslikust rahvastikust suurema osa omast sissetulekust. Seega suudavad väiketalundid toita ühel ja samal maa-alal palju rohkem inimesi kui suuremad üksused. Seda näitavad ka teiste maade kogemused.

Meie rahvas igatseb iseseisva ja teistest rippumata tegevuse järele. Põllumajandus jääb siin ikka tähtsamaks iseseisva tegevuse rakendamise alaks. Maa puuduse tõttu ei ole võimalik anda kõikidele, kes soovivad harida maad, kätte suuri krunte. Tuleb leppida väiksemate maatükkidega. Järelikult omavad väikemaapidajad tulevikus veelgi suurema kaalu kui praegu. Selle tõttu tuleks meil juba nüüd suunata oma tegevus põllumajanduskultuuri arendamise alal eeskätt väikemaapidamistesse. Seni on see olnud meil peaaegu söödismaa, millele pole pööratud kuigi suurt tähelepanu. Tahaksime aga näha, et järgnevatel aastakümnetel suudaksime ka väikemaapidamiste

Lasterohked perekonnad kohustavad...

Aug. Vaigo.

— On saabunud aeg, et Eesti Valitsus kui ka seaduseandjad on kutsutud esijoonelise tähelepanu alla võtma rahva sigivuse küsimuse. Meie peame olevale ja järgnevatele põlvedele püstitama ideaali — Eesti rahva arv kahekordseks.

Nii formuleeris Peaminister K. Eenpalu oma hiljutises Riigikogus ettekantud teadaandes seisukohti rahvaarvu küsimuses.

— Meie peaksime elu korraldamisel seaduste tegemise juures ka mujal senisest peale arvestama ka mõõdupuud, kas üks või teine samm nii või teisiti korraldatuna soodustab sigivust või juhib inimesi looduse korra vastaselt laste ärarahoidmisele — lisas ta eeltoodule edaspidise töö suundadeks juurde.

Need on kaheldamatult seisukohad, milliste üle, kui nad peaksid teostuma, saab vaid tunda rõõmu. Eriti põhjust oleks siis selleks neil suurte rahvakihtidel, kes peavad oma igapäevast leiba teenima põllutöös, või hankima elatist väikesest maalapist, kuid sealjuures siiski vaatamata kõigi raskuste ja eluviletsuste kiuste on hoidnud seni alati hällid mitmekordselt rohkem täis kui teised kodanikkude ringid, kellele senine ühiskondlik korraldus on poetanud nii mõnegi soodustuse ja vastutuleku.

Meie oleme korduvalt näidanud neid raskusi, millega tuleb võidelda kehvadel lasterikastel perekondadel. Tööpalgad pole meil, eriti põllumajanduses, aasta läbi nii suured, et neist saaks toita 5—6-lapselist perekonda, saata neid kooli, riietada korralikult. Tabab perekonda mõni raskem haigus, siis raskused vaid paisuvad. Ja pea need hädad ei tule, kui suurem osa tööliskortereist ei vasta tervishoiuünetele. Arstiabi on aga kallis, ars-

tid kaugel — ei jatku maatöölise ja väikemaapidajate väikestest sissetulekutest, et neid kulusid katta. Puuduliku arstiabi tõttu on surevusküsi säärastes kodudes suur. Mitmed kõrge-maalgalised kihid, kellel läbistiku vaid 1—2 last, saavad võrdlemisi tõhusat toetust laste-abiraha näol, peale selle on kogu perekond kindlustatud haiguste vastu. Kuid maal, kus vajadus säärase kaasabi järgi otse karjuv, see puudub. Nii on täiesti loomulik ja mõistetav, kui neiski kihtides, kes seni on meie rahvale annud uut elujõudu ja uut verd, ikka enam ja enam levineb vaade, milleks soetada perekonda, milleks sigitada lapsi, kui need on vaid raskuseks kaelas, kui see ei leia vastavat tähelepanu.

On siiski arvata, et vähehaaval jõutakse arusaamisele, et laiaide töötavate kihide elujärg maal vajab radikaalset parandust. Valitsuse töökava annab selles suhtes tähelepanuväärivaid lootusi. Teostuksid kõik selles väljendatud kavad lähemal ajal, kujuneks ka maaelu teiseks. Jäävad need vaid sõnadeks või tagasihoidlikkudeks tegudeks, püsib endine olukord.

Maatöölised ja väikemaapidajad, kes seni tavaliselt olnud tagaplaanil, on pea kõikide riikide sotsiaalseadusandluses saanud viimasel ajal suure tähelepanu osaliseks. Paljudes riikides ja isegi rahvusvahelises tööorganisatsioonis on asutud parandama nende kihtide korteriolusid, korraldama tööaega, teostama kindlustust vajaduse, töövõimetuse ja haiguste vastu, maksma lasteabiraha, soodustama lasterohkeid perekondi asundamise teel jne. Meilgi ei pääse mööda nende sammude astumisest. Rahva juurdekasvu tõelised pesad vajavad väärilist suhtumist siingi. Nad ootavad pikisilmi, millal sõnadest jõutakse tegudeni, ammuoodatud tegudeni.

arendamisel jõuda edasijärgsete sammudega, nagu oleme seda teinud seni üldisel põllumajanduskultuuri arendamise alal.

Tööd siin on palju. Mida aga selleks teha, seda on väikemaapidajad väljendanud korduvalt ja suure selgusega. Põllumajanduse alal antavaid soodustusi tuleks hakata juhtima rohkemal määral väikemaapidamistesse. Meie väiketalundid tulevad muuta üldiselt elujõulisteks majapidamisteks, mida saame teha väikemaapidamiste intensiiveerimisega, väikemaapidamistes produtseeritavate ainete hin-

na kindlustamisega, kui ka seal toodetud ainetele laialisema turu muretsemisega. Mõöduda ei saa siinjuures ka väikemaapidajate haridusliku taseme tõstmisest, eriti omal kutsealal, samuti ka väikemaapidajate organiseerimistööst, mille kaudu on võimalik korraldada põllutööriistade ja -masinate ühiskasutamist jne.

Tahaksime loota, et kui mitte mõne aasta, siis vähemalt mõne kümne aasta jooksul võiksime näha sellelgi alal tähelepanuväärivaid töötulemusi. Sellega kindlustaksime ühtlasi oma riigi alusmüüre, muutes neid senisest veelgi tugevamaks.

Maatöörahva korteriolude parandamisest Soomes

Soome andmetel E. H—no.

1. Uurimused.

Soomes on maatöölise ja väikemaapidajate elamute olukorrale pühendatud tähelepanu juba aastakümneid.

Esimene uurimus pandi toime Soome autonoomse valitsuse poolt Vene ülemvalitsuse ajal 1901. aastal. Selle aasta uurimusandmed kõnelevad võrdlemisi viletsatest korterioludest maal. Maarahva elamute olukord polnud nähtavasti paranenud ka 1917. aastaks, sest siis peetud kongressil puudutati ka maarahva korteriolusid ja leiti, et need on õige armetud: ehitised olid ilma kivist alusmüürideta otse maapeal või kivialusel vahepõrandata, põrandad lagunenud, ahjud viletsad. õhuvahetus halb või puudus üldse, aknad ja ukсед harvad. Kongress konstateeris, et maatöörahva (maatöölise ja väikemaapidajate) korteriolud on niivõrd viletsad ja tervishoiuvastased, et tekib küsimus, mis sunnib neid inimesi sellises elamute olukorras astuma töösuhetesse. Samuti leiti kongressil, et siin peaks appi tulema ühispangad, kes võimaldaksid laenu tööandjatele ja töövõtjatele, samuti mitmesugustele ehitusühingutele tööliselamute ehitamiseks; tööandjad peaksid andma töölistele aiamaad ja võimaldama loomade pidamist üldise majandusliku olukorra parandamiseks. Valitsus peaks aga korraldama näitusi, kus oleks välia pandud eeskujulikkude töölistmajade mudelid ja töölisasulate kavandid.

Selline oli olukord 1917. aastal. See paranes vähe iseseisvate papsikohtade ja eluasemekohtade loomisel.

Sajandi algusest kuni seni ajani pole küll korraldatud ühtegi üleriigilist ja mitmekülgset korteriolude uurimist. Kuid ajavahemikul 1919. a. kuni 1927. a. korraldati mitugi vähemaulatuslikku ja erialalist maatöörahva elamuolude uurimust.

Nii teostati 1920. a. uurimus, mis käsitas 49 valda, eriti neid, kus olid enamuses suurmaapidamised, kes kasutasid võõrast tööjõudu. Uurimusandmed jagati mitmesse liiki: 1) kaugemal suurlinnadest, 2) linnalähedased, 3) metsatööstuse piirkonnas, 4) kus puudus võimalus metsatöök, 5) raudteelähedased, 6) kaugemad raudteest jne. Peale selle jagati töölised eri liikidesse: moonamehed, kuupalgatöölised —

mehed ja naised, segatöölised (päevilised) jne. Uurimustel koguti ka andmeid selle kohta, palju asub töolistest peremehe korterites eraldi, palju talu ühishoonetes; korterite tubade arvu, pindala, õhuruumi, asumistihedust, vallaliste ja perekonnaga töölise arvu jne. ja lõpuks elamute seisukorda. Uurimuse kokkuvõtte järgi oli 69,5% selliseid kortereid, kus ühe toa kohta tuli 4 hinge, kahe ja kolmetoalistes korterites (milliste protsent oli võrdlemisi väike) tuli ühe toa kohta 2—3 inimest.

Lõpptulemustes tähendatakse, et maatöörahva korteritest oli viletsaid 5%, keskmisi 16%, rahuldavaid 44% ja häid 35%.

1927. a. korraldatud vähemaulatuslikul uurimisel leiti, et moonameestel oli suuremalt jaolt üks tuba ja köök; vallalistel meestöölistel 1 tuba, kuid moonalolevail naistel oli olukord tunduvalt halvem: perekonnaga naistest omas 70% ja vallalistest naistest 80% ainult ühetoalise korteri. Iga toa kohta tuli 2,4 hinge. Mees-aastapalgalisel suuremalt jaolt magasid peretoas, kusjuures 75% nendest kahe-kolmekesi ühes toas. Peretubades tuli tihti ette, et mõlemad sugupooled magasid ühes toas. Eriti töölistele ettenähtud hoonetes seda aga väevalt juhtus.

*

Vastavalt 10. novembril 1936. a. parlamendis (eduskunnas) vastuvõetud soovivaldusele maatöörahva elamuküsimuse korraldamise asjus, milles nõuti ka vastava komitee loomist, kes uuriks puudusi ja nende kõrvaldamise võimalusi maatööliskonna korterioludes, moodustati 12. veebr. 1937. a. eriline komitee, kuhu kuulusid rahvaesindajad eduskunnast, ministeeriumide esindajad ja arstid.

Seega alustati teist põhjalikku uurimust (esimene oli 1901. a.) maaelamute alal.

Selle uurimuse tulemustest näeme, et: 1) keskmine peresuurus maatöörahval on 6 hinge, kuid leidub ka rohkesti 7—8-hingelisi ja kaugelt üle selle. Normaalseks loetakse 5-liikmelist perekonda, seega suurem jagu perekondadest on üle normaalse. 10-hingelisi perekondi oli 6,9%. Lapseta perekondi aga ainult 1,6%;

Maatööliselamu Nilsias,
Soomes.

2) ühetoalisi tööliskortereid oli 57,4% ja kahetoalisi — 37,6%;

3) tervishoiu seisukohalt oli korterid liiga vähese õhuruumiga, suurte perede juures on seda jäänud liig vähe — ainult 10 kuubikmeetrit, minimaalseks õhuruumiks loetakse aga 15 kuubikmeetrit. Kuid oli ka selliseid, kus õhuruumi oli ainult 5 kuubikmeetrit. Loomulikult sellise vähese õhuruumi juures muutub õhk halvaks, mis põhjustab tiisikust, eriti kasvavate laste ja noorsoo juures.

Uuriti ka korterite seisukorda — põrandate korrasolu, valgustust, ehitusviisi, akende suurust ja arvu, kõrvalhoonete (külma ja sooja söögi panipaikade, riietehoiuruumi, esikute jne.) olemasolu, ja seisukorda, saunade rohkust, akende asetust (kas põhja- või lõunapoole) jne.

Kokkuvõttes tähendab komitee, et maatöölise rahva (väikemaapidajate, maatöölise, segatöölise, käsitöölise, metsa- ja parvetustöölise) korteriolud on halvad ja tervishoiuvastased: õhumäär väike — ainult 54,5% korterites minimaalselt-rahuldav, korterid on külmad, puuduvad kõrvalruumid, ukсед avanevad otse õuele — ilma esikuta jne. Kuid seda ei saa öelda üldiselt. Kohati on tööliskorteri ja -asulad võrdlemisi head. Halvemad on korteriolud Ida- ja Põhja-Soomes — üldiselt ripupvalt talupidajate majanduslikust seisukorrast: kus palgad on paremad, seal on ka korterid paremas seisukorras. Tihti on ne ka elamu seisukord perekonnapea-töölise hoolest, kuid on pandud tähele, et viletsas olukorras on siiski süüdi suur pere ja väike töötasu. Suuremates kes-

kustes on tööandjad ise ehitanud töölisasulaid ja igati soodustanud töölistele ka iseseisvate ehitiste püstitamist (tööliskohtade loomist). Talupidajad on tihti ise märganud, et mõnel pool on tulnud puudust vilunud karjatalitajaist, kuna talumajapidamises puudus korralik tööliskorter.

Omavalitsusasutiste teadetele on asunduskassade, omakodufondi ja ühistegeliste kassade tegevus mõjutanud suurelt maa korteriolude parandamist. Korteriolud on osutanud paranemist siiski pikaldaselt ning olnud kiiremad ainult jõukates maakohtades. Korteriolud avaldavad aga tunduvat mõju elanikkude kehalisele ja vaimsele heaolule. Eriti väikesed lapsed ja küpsemisaastates noorus on vastuvõtlikud kitsa korteri kahjulikule mõjule. Halb õhk, sobimatu soojuse olukord ja niiskus on eriti väikestele lastele paljude tervislike ohutude allikaks. Kitsad korteriolud soodustavad ühtlasi nakatuse ohtu. Need mõjustavad kahjulikult noorte arengut ka seetõttu, et kodu ei ole neile siis puhkuse kohaks. Sellest tekib rahulolematusetunne, millest on tingitud sagedasti ühiskonnavastased teod ja tahted. Igal juhul puudulikud korteriolud kahjustavad elanikkude tervist, töövõimet ja vaimset heaolu.

Komisjon oma aruandes märgib, et korteriolud maal on üheks rahva linnadesse siirdumise põhjuseks, mis on arvukam kui olude loomulik

areng seda eeldaks. Siirdumine linnadesse on muutunud märgatavalt suureks. Rahva juurdekasv aga 1935. a. statistilistel andmetel näitab, et elusalt sündinuid oli linnades 11,5% ja maal 20,3%; samal ajal suri linnades 10,2% ja maal 12,5%, seega sündimuse ülekaal linnades — 1,3% ja maal — 7,8%. Seega toimub rahva tegelik juurdekasv maal.

Ühtlasi selgub, et maal on laste arv suurim ja rahva juurdekasv arvukaim nendes maakondades, kus majanduslik seisukord on kõige nõrgem. Seega toimub tegelik rahva juurdekasv neis kohtades, kus korteriolud on puudulikud. Ei ole aga kaugeltki ükskõik, millistes oludes ja milliste mõjude all kasvab see tulevane Soome rahvas.

Mag. G. Modeni uurimiste järele on rahva juurdekasv pikkamööda vähenemas, kui viimaste aastate areng peaks senises suunas jätkuma. Seega tuleb arendada järjekindlat rahvastiku poliitikat. Selles on aga korteriolude parandamisel suur tähtsus, niisama kui toitlusküsimuselgi.

Olukord on aga selline, et maa korteriolusid ei suudeta parandada üksnes elamute omanikkude või tööandjate algatusel, vaid ka riigil tuleb siin appi tulla. Komitee poolt on esitatud ka ettepanekuid selleks, mida tuleks kiires korras teha praeguste korteriolude kisenavamate puuduste kõrvaldamiseks.

Kuna korteriolude parandamise kulud ulatuvad juba senise uurimuse alusel 30 miljonini soome margani, on selge, et vastavate soodustuste jagamisel tuleb piirata osasaajate arvu. Üheks kokkuhoiu moo-

duseks on loobumine uute hoonete ehitamisest ja asuda vanade hoonete parandamisele, kuid seegi ei ole täiel määral teostatav, kuna korterid on sageli võimatus seisukorras.

Sobivaim moodus oleks abistamise piiramine sel kujul, et tegevus suunatakse lasterikkaste perekondade elamute ja tööandjate poolt valmistatud palgaelamute kordaseadmisele. Lasterikkaks võidakse pidada perekonda, kus on vähemalt kolm kodusolevat alla 16 a. vanust last. Kui aga elamute seisukord on päris vilets, tuleb võimaldada parandusi ka väiksema lastearvuga perekondadele.

2. Riigi toetus.

Rootsis on tingimuseks, et kui riik annab ehituse otstarbeks tööliste nii toetust kui ka laenu, ei tohi toetuse ja laenu suurus olla kokku üle 80% ehituskuludest ja laenu suurus üksi ületada 2000 krooni. Sealjuures on uue ehituse kuludeks arvestatud 4000 kr. Laenu protsent on 4 ja tasumisaeg 20 aastat, esimese tasumistähtpäeva olles 1 a. pärast ehitise valmimist.

Komisjon kinnitab, et riikliku toetuse andmine on õrn ja keeruline asi. Leidub ju inimesi, kel puudub algatusvõime ja energia ning kes on alatised toetuste nurujad. Kuid sellestki saab üle, nagu näitavad Rootsi kogemused. Ühiskonnal tuleb minna tööliste appi. Siiski tuleb lasta perekonnapeal kanda võimalikult suur osa elamukuludest. Eeskätt tuleks jagada toetusi, üksnes suurteks ehitustöödeks tuleks anda laenu. Puudulikkude või lagununud elamute omanikud on tavaliselt nii nõrgas majanduslikus olukorras, et neid ei või enam koormata laenu maksmisega. Ainult

Uusi maatoõliselamuid
Kaukopääl, Soomes.

Tööinspeksioon ja põllutöölised

A. Kaelas, 5. jsk. tööinspektori abi.

Tööinspeksiooni ülesandeks on töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduste ja määruste elluviimiseks kaasaaitamine ja järelevalve nende täitmise üle, järelevalve alla kuuluvates käitistes töötavate isikute tööjõu, elu, tervise ja kõlbluse kaitse eest hoolitsemine ja kõigi seaduslike abinõudega kaasaaitamine nende isikute füüsilise kui ka vaimse heaolu tõstmiseks ja majandusliku olukorra parandamiseks. Sellele järelevalvele kuuluvad kõik käitised, kus tarvitatakse palgalist tööjõudu, kui nende kohta on maksuma pandud mingisugused töökaitse või sotsiaalkindlustuse eeskirjad, — seega järelikult ka kõik põllumajapidamised (talud), kus tarvitatakse palgalisi töölisi. Oma ülesan-

mõne lisahoone või uue elamu puhul võiks laen olla abistamise abinõuks, kuid osa tuleks siiski anda toetusena.

Teiseltpoolt peaksid ka tööandjad veenduma, et korteriolude parandamine on neile majanduslikult kasulik, kuna nad saavad paremates tingimustes elavatest töölisest ka parema tööjõu. Neid tuleks ergutada töölikorterite ehitamisele laenude andmisega. Ühtlasi peaksid töölise organisatsioonid sooritama tööd töölise vaimse taseme tõstmiseks.

Komitee omas aruandes tähendab, et kiireks maatööraha elamukriisi lahendamiseks tuleks esijoones pühendada tähelepanu olemasolevate tööliselamute parandamisele ja korraldamisele. Selleks tuleks vanade töölishoonete tervishoiu- ja muudele vajadustele vastavateks muutmiseks anda laenu vähemalt 75% ehituskuludeks. Teistes maades on vastava laenu suurus: Rootsis — 70%, Norras — 90%, Prantsuses — 40—50%, Saksas — 85%, Suur-Britannias — 90%, Hollandis 90%. Peale selle tegi komitee ettepaneku, et omakodu hoonete püstitamiseks antaks samuti laenu 75% ehituskuludest.

Töötulemusena esitas komitee valitsusele kavade maatööraha elamuolukorra parandamiseks ja seaduseelnõu vastava laenu- ja toetustefondi loomiseks. Viimase toome ühes läti vastava fondi seadusega Teataja järgmises numbris.

nete täitmiseks tööinspeksiooni ametnikud (tööinspektorid ja nende abid): 1) teostavad järelevalvet töökaitse ja sotsiaalkindlustuse alal nende piirkonda kuuluvates käitistes ja viimaste poolt tööliste kasutada antud eluruumides; 2) teevad märkusi või koostavad protokolle seaduste ja määruste rikkumiste ilmsikstulekul ja saadavad viimased edasi ühes karistustettepanekuga kas vanemale tööinspektorile või kohtule; 3) süüdistavad kohtus nende poolt koostatud protokollide alusel; 4) annavad nõu tööandjatele ja tööliste viimaste tööjõu, elu, tervise ja kõlbluse kaitsmiseks; 5) teevad korraldusi paranduste ettevõtmiseks masinate, tööriistade, tööruumide kui ka tööliste antud korterite juures õnnetuste, tervisrikete ja kõlbluse languse vältimiseks; 6) uurivad tekkinud õnnetusjuhtumite põhjusi; 7) vaatavad läbi ja kinnitavad tööandjate poolt väljaantavaid käitise sisemist korda määravaid ettekirjutusi; 8) võtavad seadustega võimaldatud abinõud tarvitusele, et lahendada rahulisel teel tööandjate ja tööliste vahel tekkinud tüliküsimusi jne.

Eeltoodud viisil määrab tööinspeksiooni ülesanded ja piiritleb tööinspektorite tegevust Tööinspeksiooni seadus (RT 1936, 77, 622). Ruumipuudusel ei ole võimalik üksikasjalisemalt peatuda tööinspeksiooni organisatsiooni, võimkonna ja tegevuse juures, vaid vaatleme lühidalt ainult tööinspeksiooni tegevuse seda osa, mis puutub põllutöölisesse ja üldse põllumajanduslikkusesse käitisesse.

1. Palgatülide lahendamine rahulikult teel.

Tegelikus elus tuleb tööliste ja peremeeste vahel ette üsna palju arusaamatusi töölepingu, eriti palga suhtes. Nii ei maksa peremees töölisele mõnikord kokkulepitud palka või viivitab selle tasumisega; vallandab töölise ilma põhjuseta päeva pealt, või jälle läheb tööline ise ilma ette ütlemata ära; ei anna töölisele korralikku toitu või tarvilikke vabu pühapäevi jne. Tavaliselt kõik säärased konfliktid annavad aluse kohtuliku tsiviilnõude esitamiseks, kuid et asja lahendamine kohtus on seotud kuludega, nõuab aega ja on tööliste liig keeruline ning võõras, siis väga sageli loobutakse kohtust ja lepitakse üle-

kohtuga, püüdes järgmise töölepingu sõlmimise juures olla ettenägelikum ja hoiduda tehtud vigadest.

Tööinspeksiooni näol on aga loodud vahend, kus võib tüliküsimust lahendada rahulikult teel, ilma et see oleks seotud kuldega või eriliste vorminõuetega. Ühel pooltest — kas töölisel või peremehel tuleb ainult anda vastava jaoskonna tööinspektori palve, milles on üksikasjalikult kirjeldatud tekkinud arusaamatus ja täpselt märgitud summa, mida teiselt poolelt nõutakse, või kui nõue ei ole rahaline, siis, mille lahendamist palutakse. Palves tuleb täpselt tähendada paluja ja kostja (kelle vastu palve on pööratud) aadress. Kui on olemas palgaraamat, siis on soovitatav ka see juurde lisada. Palve ja üldse igasugune kirjavahetus selles suhtes tööinspeksiooniga on tempelmaksuvaba. Kirjaoskamatuse korral võidakse tööinspeksioonile avaldada palve ka suuliselt.

Tööinspektor, saanud vastava avaldise, asub asja rahulisel teel lahendada, saates vastaspoolele kas kirjaliku ettepaneku õiendada nõutav summa teatud tähtaja jooksul, mille määrab tööinspektor, või kutsub vastaspoole oma kantseleisse arusaamatuse asjus seletuse andmiseks ja kokkuleppe saavutamiseks. Jääb kutsutu ilma põhjuseeta kohale ilmumata, siis võib tööinspektor teda karistada korraldustrahviga esimesel korral kuni 10 kroonini ja järgmistel kordadel kuni 30 kroonini. Välja kutsutakse tavaliselt ainult neid kostjaid, kes elavad tööinspeksiooni asukoha läheduses, kuna teistele tehakse kirjalik ettepanek.

Kui tööinspektori vahetalitus ei anna tulemusi, s.t. kui kostja ei tasu ära nõutud summat ega saavutata nõudja ja kostja vahel kokkulepet mõnele teisele summale, siis jääb nõudjal muidugi üle õigus pöörata nõudega harilikus korras kohtu poole, sest tööinspektor saab asja lahendada ainult rahulikult teel, viies pooli vastastiku-sele kokkuleppele, kuna tal aga puudub igasugune võim tüliküsimuses teha otsust või kelleltki midagi välja mõista. Viimast saab teha ikkagi ainult kohus.

Sellele vaatamata, et tööinspektori võimkond on tüliküsimuse lahendamisel piiratud, leiab tööinspeksiooni vahetalitus tegelikus elus järjest rohkem tarvitamist ka põllutööliste poolt, mis näib olevat tingitud esiteks tööinspeksiooni üldisest populaarsemaks muutmise ja teiseks sellest, et põllutöölised on saanud teadlikumaks oma õigustest. Nii on 5. jsk. tööinspektori (Tartumaa) poole 1936. a. pööranud vahe-

talituse saamiseks 387 põllutöölist 370 palvega (osa palveid olid ühispalved) ja 1937. a. 395 põllutöölist 390 palvega. Tööandjaid (peremehi) on sama aja jooksul pöördunud tööinspektori poole aga ainult 1 (1936. a.). Esitatud palvetest on tööinspektori vahetalitusel rahuldatud kas osaliselt või täieliselt 1936. a. 205 kogusummas 4317.26 kr. suuruses ja 1937. a. 164 palvet 4423.43 kr. suuruses. Üldiselt peaks olukord olema umbes samane teisteski inspeksiooni-jaoskondades.

Vahemärkusena võib tähendada, et tegeliku töö juures on jäänud mulje, et tööinspeksiooni olemasolust ja ta vahetalitustlikust tegevusest on teadlikumad eeskätt linnast päritolevad põllutöölised, kes suvisel tööhooajal siirduvad maale põllutööle, kuna alaliselt maal elavad põllutöölised näivad tööinspeksiooni poole pöörduvat vaid äärmise vajaduse korral.

Põllutööliste tüliküsimuste tekkimise põhjuseks ja võimaldajaks on peamiselt palgaraamatu puudumine või selle koratult või valesti täitmine. On peremees töölisele lepingu sõlmimisel välja annud palgaraamatu, nagu seda nõuab Põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadus ja palga maksimise teinud palgaraamatusse täpsed ja õiged sissekanded, siis on arusaamatuste tekkimise võimalused üsna väikesed, kuigi päris ära ei kao need kunagi, sest neid, kes tahavad teadlikult ja sihilikult rikkuda sõlmitud töölepingut, ei saa selles takistada isegi palgaraamat. Aga sel juhul, kui palgaraamat olemas, on töölisel vähemalt lihtsam ja kergem oma rikutud õigusi jalule seda.

Teine rohkesti arusaamatusi tekitav asjaolu näib olevat Põllutöökoja poolt trükitud erilepingu tekstiga varustatud palgaraamatu kasutamine, sest see erileping, kui ta on poolte poolt alla kirjutatud, loob ja annab õigusi ainult peremehele, ja isegi selliseid õigusi, mis on vastuolus maal valitsevate heade kommetega põllutööliste palkamise ja neile palgamaksmise alal. Kahjuks Põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadus kui töökaitseseadus on selles suhtes üsna puudulik, võimaldades säärase erikokkulepete sõlmimist, mis oma olemuselt on eeltähendatud seaduses valitsevate põhimõtete vastased. Kuna töölised eeltähendatud erikokkuleppele tavaliselt kirjutavad alla ilma läbi lugemata heas usus, siis saavad nad selle olemasolust sageli teada alles siis, kui arusaamatus juba on tekkinud ja peremees esitab tööinspek-

inspektsiooni ametnik piirduda märkusega ja nõudmisega, et seaduse või määruse rikumine kõrvaldataks selleks määratud tähtjaks. Neis piirides on ka liikunud tööinspektsiooni järelevalve-tegevus, seistes märkuste ja nõudmiste esitamises ning protokollide koostamises.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seadusteks, mis kehtivad põllutöölise kohta ja milliste täitmise üle järelevalve kuulub tööinspektsioonile, on eeltähendatud Põllutöölise tööaja ja palgaolude korraldamise seadus ühes palgaraamatu määrusega, Põllumajanduses tööõnnetuste vastu võitlemise seadus ühes vastava määrusega ja Põllutöölise õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seadus ühes vastavate määrustega. Peale eeltähendatute puudutavat põllutöölisi veel Seadus tinavalge tarvitamise kohta maalritöödes ja Pühade ja puhkepäevade seadus.

Põllutöölise tööaja ja palgaolude korraldamise seaduse suhtes järelevalve on sunnitud piirduma peamiselt vaid palgaraamatu küsimusega. Kuna tööinspektsioonil oma piiratud koosseisu tõttu pole võimalik maal kohapeal teostada taludes revideerimist seaduse eeskirjade täitmise kohta, siis peab leppima vaid nende seaduserikkumise juhtude avastamisega, mis selgunud tööinspektori juures palgatülide lahendamisel. Kuid neidki on üsna rohkesti. 1936. a. on 5. jsk. tööinspektori poolt tehtud peremeestele 232 märkust ja 48 protokollit põllutöölise palgaraamatuta pidamise või palgaraamatu korratu täitmise pärast ja 1937. a. 157 märkust

ning 25 protokollit. See näitab, et maal esinevad sageli juhud, kus põllutöölisele ei anta välja palgaraamatut. Karistusena näeb Kriminaalseadustik ette peremehele, kes pidas töölist palgaraamatuta, või ei pidanud korralikult palgaraamatut — rahatrahvi mitte üle 500 krooni. Mõni üksik märkus ja protokoll on tehtud ka lapse ja allealistele töö kohta põllumajanduses, mille eest karistusena on ette nähtud aresti mitte üle kolme kuu või rahatrahvi mitte üle 300 krooni. Tööaja ja ületunnitöö, nagu juba tähendatud, on selle seaduse järgi väga raskelt kontrollitav, mispärast sellel alal märkusi ja protokolle peaaegu ei esinegi. Karistusena näeb kriminaalseadustik ette peremehele, kes ei täitnud seaduse eeskirju tööliste tööaja kohta või ei maksnud ületunnitööde eest tasu vähemalt 50% rohkem — aresti mitte üle ühe kuu või rahatrahvi mitte üle 100 krooni.

Põllutöölise õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seaduse suhtes piirdub tööinspektsiooni järelevalve ainult sellega, et peremees oleks täitnud tööliste arsti juurde saatmiseks vastava planketi ja sellele märkinud õiged andmed. Planketi mitteväljandmise eest on karistusena ette nähtud arest mitte üle ühe kuu või rahatrahvi mitte üle 100 kr. Planketil valeandmete andmise eest aga vangimaja mitte üle kuue kuu, kusjuures sama karistuse alla võib langeda ka põllutööline, kes töandjale valesti teatas, et temaga on juhtunud õnnetus põllumajandusliku töö juures või selle tagajärjel.

Mida räägiti Põllutöölise seaduse eelnõu arutamisel?

Riigivolikogu maa, töö ja rahva heaolu komisjon tegi eelnõus rida parandusi. — Sügisel jätkub arutamine.

Teatavasti esitas Vabariigi Valitsus uue Põllutöölise seaduse eelnõu Riigikogule, kus seda asus arutama Riigivolikogu maa, töö ja rahva heaolu komisjon. Eelnõu kohta võeti korduvalt sõna. Läbirääkimistes ei arutatud mitte ainult seaduse üksikasju, vaid mitmed rahvasaadikud käsitlesid põllutöölise küsimust üldiselt. Kuna neis sõnavõttudes väljendatud seisukohad tohik-

sid pakkuda huvi laiematele põllutöölise ringidele, esitame siinkohal neist kokkuvõtlikult mõned iseloomustavamad.

Sotsiaalminister O. Kask märkis eelnõu arutamise algul, et kavatsetav eelnõu ei lahenda põllutöölise probleemi täies ulatuses, vaid selle lahendamiseks on vajalised teised abinõud. Nende seas omab suure tähtsuse

põllutöoliste korteriolude parandamine.

On loomulik, et põllutööline otsib teenistust neis taludes, kus korteri- ja tööolud paremad — ja neid mitte leides valgub teistele tööaladele. Valitsus on esitatud seaduseelnõu põhjalikult kaalunud, et luua norme, mis oleksid rakendatavad meie põllumajapidamises, mis rajaneb kes- ja väiketaludele.

Rvkl. L. Johanson leidis, et seaduseelnõu ei ole põllutöoliste seisukohalt vastuvõetav ja ei aita lahendada põllutöoliste kriisi. Samuti ei seo ta inimesi maaga ja põllutöö-kutsega. Kui käesolevat seadust tahetakse panna maksma, siis tuleb selles palju muuta.

Aruandja T. Kind, kes on teatavasti Põllutöökoja direktor, väitis: Põllutöoliste kaader on vähenenud. Põllutöoliste tööjõudlus on madal ja kohusetunne langenud. Samuti on vähenenud põllutöoliste arv. Algatusvõimeline põllutöoliste klass on koondunud alevitesse ja raudteejaamade lähedusse ning järelejäänud ei ole enam niisugune, kes põllutöö oma kutsealaks on võtnud, vaid ta on hooaja- ja päevatööline. Kui seadusega tahetakse põllutöölise õigusi kindlustada, siis oleks just töölisorganisatsioonide eneste ülesandeks kasvatada tööliliste kohusetunnet, sest õigused garanteeritakse selle järele, kuidas võimed. Põlumees ei lähtu seisukohast, et kiskuda alla põllutöoliste palka.

Rvkl. R. Riives pooldas seisukohta, et maal tuleb põllutöölilistele luua paremad korteriolud, samuti viia läbi kindlustust nii tööliliste kui ka maapidajate suhtes. Ta vaidles aga vastu 8-tunnisele öövaheajale, mis olevat vastuvõtmatu eriti suvel ja karjamajanduse seisukohalt. Sõnavõtja soovitas minna üle 7-tunnisele öövaheajale.

Rvkl. J. Uuemaa pidas vajalikuks, et iga töölise kohta näidataks tema teenistuskäik. Samuti on sõnavõtja arvates raske läbi viia 8-tunnist öövaheaega.

Eriti palju vaidlusi tekitas eelnõus see norm, mis lubab peremehel pidada töölise palgast osa kinni lepingu täitmise kindlustuseks. Aruandja T. Kind kaitses eriti selle võimaluse sissejätmist eelnõusse; töölise ühest kohast teise rändamise hoidvat ära just palgast teatava osa kinnipidamise võimalus. Komisjon siiski ei pooldanud selles suhtes eelnõu liig karme määrsi, mis lubasid pidada kinni kuni 3 kuu

palga. Arvati, et see heidutab töölisi üldse eemale talutööst. Seepärast võeti teisel lugemisel vastu ettepanek, mille järgi

tööandjal on õigus igal palgamaksmisel väljamaksmata jätta töölepingu korraliku täitmise tagatiseks kuni pool saadaolevast rahapalgast. Kinnipidamine tuleb lõpetada, kui kinnipeetud summa ulatub kaheks kuuks ja kauemaks palgatud põllutöölisel ühe kuu rahapalgani. Kinnipeetud rahapalk tuleb välja maksta lepinguaja lõpul, kuid vähemalt üks kord aastas.

Eelnõu 3. peatüki arutamisel, mis käsitleb laste, allealiste ja naiste tööd, kustutati rvkl. E. Konno ettepanekul keeld, et lapsi alla 12 a. vanuses on keelatud palgata põllutöölilisteks. Leiti, et kuna karjahoidmine on põllutööde haru, tuleks laste sel alal tööle rakendamise võimalus jätta asjaosaliste eneste otsustada.

Samuti oli elavaid sõnavõtte eelnõu selle osa juures, mis käsitleb põllutööliliste tööaega. Pärast pikemaid kaalumisi asuti seisukohale, et põllutöölisele peab olema ette nähtud vähemalt 8 tundi järjest kestev öövaheaeg,

arvatud välja juuni- ja juulikuud, mil pidev öövaheaeg on vähemalt 7 tundi.

Samuti määrati kindlaks ka päevased töövaheajad: kui tööpäeva kestus on 7—10 tundi, peab olema 1 öövaheaeg kestusega 1—2 tundi, tööpäeva kestusel aga üle 10 tunni — 2 öövaheaega kestusega 3½ tundi ja juuni- ning juulikuudel 4 tundi. Karjamajanduslike tööde juures lubatakse aga ka eri kokkuleppeid, millega öövaheaega võib lühendada ja päevaseid vaheaegu vastavalt pikendada. Lastele kuni 12 a. vanuses peab aga peale 9-tunnise öövaheaja olema kindlustatud veel vähemalt 4-tunnine puhkeae päevas.

Sellega lõppes ka Põllutööliliste seaduse eelnõu arutamine kevadisel istungjärgul. Sügisel loodetavasti jätkatakse eelnõu sõelumist. Riigivolikogu komisjonist läheb eelnõu Riigivolikogu üldkoosolekule ja sealt Riiginõukokku, kus arutamine toimub omakorda komisjonis ja täiskogus. Alles siis võib Riigikogu tulla kokku seadusele lõpliku ilme andmiseks. See kõik võtab aga tublisti aega, mille tõttu on karta, et eelnõu kehtimapanek võib jääda liig lähedale uue tööhooaja algusele.

Milliseid laene on võimalik nõutada maakapitalist?

Võimaldatakse odavaprotsendilist laenu töölisrendikohtade asutamiseks ja ehituslaenu töölis korterite ning väikemaapidamistes kanalate püstitamiseks.

Teatavasti hakkas käesoleva aasta alul kehtima Maakapitali seadus, millega koondati suur osa põllumajanduse abistamiseks loodud kapitale ja summe maakapitali nime all Eesti Maapanga juurde. Kuidas aga sellest kapitalist saada laenu, ja seda eriti just väikemaapidajate osas, selle üksikasjad jäid esialgu lähemalt määramata. Nüüd lahendati need vastava määrusega, milline astus jõusse neil päevil ja mis korraldab lõplikult kõik küsimused põllumajandusliikude laenude saamise alal.

Edaspidi on maakapitalist võimalik saada kõigepealt

asunduslaenu.

Seda antakse eraviisiliselt asujatele niimaaostmiseks, hoonete püstitamiseks kui ka maa ülesharimiseks. Kaheks esimeseks otstarbeks (s. o. maa ostuks ja hoonestamiseks) võivad nõutada laenu need asujad, kes asutavad talu, eluasemekoha või töölisrendikoha. Hoonestuslaenu antakse eeskätt elu- ja loomaruumide ehitamiseks. Laenu kestvuseks on puuehitiste juures 25 a. ja tulekindla ehitusviisi puhul kuni 45 a.

Maaülesharimislaenu võimaldatakse aga ainult uudismaakohtadele asujatele.

Määrus näeb veel ette, et peremees, kellele antakse maakapitalist laenu töölisrendikoha asutamiseks, peab selle rendikoha andma kirjaliku lepingu alusel kasutada põllutöölisele koha hoonestamisest peale kuni laenu lõpliku tasumiseni. Juhul, kui töölisrendikohta ei kasutata määratud otstarbeks eeltähendatud aja vältel, võib Maapank nõuda laenu tagasi ka enne tähtaega.

Teiseks kasutatakse maakapitali summe

ehituslaenude andmiseks.

Sääraseid laene saavad eeskätt:

1) talude omanikud lautade laiendamiseks ja teiste vastavate juurdeehi-

tiste püstitamiseks, kui uudismaa ülesharimise tõttu on talundi kultuurpindala laienenud vähemalt $\frac{1}{3}$ võrra ja senised hooned on jäänud kitsaks,

2) talude omanikud, eriti aga väikemaapidajad, kanalate ehitamiseks seal, kus kanapidamise edendamiseks on eeldusi ja selle arendamine tarvilik,

3) põllupidajatele töölis korterite püstitamiseks aastatööliste ja

4) isikutele, kellel maakorralduse tagajärjel on vaja ehitada uusi hooned.

Kui krediiti jätkub, siis võidakse anda ehituslaenu ka muude põllumajandusliikude hoonete püstitamiseks ja laiendamiseks.

Sooviavaldisi asundus- ja ehituslaenu saamiseks tuleb esitada kohalikule maa-ametile. Avaldisele tähendatakse: a) laenusaaamise otstarve; b) asustatava või hoonestatava maakoha asukoht, nimetus ja suurus üksikute kõlvikute järgi; c) maakohal asuvad hooned ja nende seisukord; d) maakohal lasuvad võlad ja koormatised.

Avaldisele tuleb lisandada: a) asustatava või hoonestatava maakoha plaan või skits; b) tunnistused avaldise esitaja vara ja perekonnaseisu kohta; c) kui maakohal on kinnistatud laenusoovija nimele, siis ka väljavõtte kinnistusregistrist kinnisvara kohta; d) laenu nõutamisel töölisrendikoha asutamiseks või hoonestamiseks lisandatakse eelmises punktis tähendatud tunnistuste asemel kohaliku põllumeeste konvendi tõendus, et antud kohal on töölisrendikoha asutamine vajalik.

Kui laenu soovitakse maaostuks, siis lisatakse peale mainitud lisade veel väljavõtte kinnistusregistrist kinnisvara kohta, millest maa eraldatakse. Kui ehituslaenu soovitakse hoon-

te laiendamiseks, kanalate ehitamiseks või tööliskorterite püstitamiseks, siis peab laenuavaldise varustama peale eelpoolmainitud lisade veel kohaliku maatulunduskonsulendi tõendisega ehitiste vajalikkuse kohta.

Hoonestuslaenu avaldisele lisatakse peale tarvilikkude lisade püstitada kavatsetava hoone ehituskavand kaheks eksemplaris, mis peab sisaldama hoone asetus- ja põhiplaani, eestvaadet ja ristlõbilõiget. Laenu abil püstitavate hoonete ehituskavandid võivad olla tüübilised või erikavandid. Tüübiliste ehituskavandite algeksemplarid kinnitab Põllutööminister, ja nende äratõmbed varustatakse vastava märkega. Erikaavandid kinnitab igal üksikul juhul maaameti juhataja.

Kui hoone ehitamine toimub tüübilise kavandi põhjal, ei nõuta laenusajaalt hoone ehituskavandi esitamist, arvatud välja asetusplaan; sel juhul tuleb avaldises märkida, missuguse tüübilise ehituskavandi järele hoone püstitatakse.

Hoone ehitamine võib toimuda ka osade viisi. Avaldises ja esitatud kavandites tuleb säärasel juhul täpselt tähendada, missugustes järkudes kavatsetakse ehitustööd teostada. Laenu määramine sel juhul toimub osade viisi.

Sissetulnud avalduste ja kogutud andmete järele selgitab maaamet laenu andmise eeldused ja vajalikkuse. Kui maaameti juhataja leiab, et laenu andmine on otstarbekas, saadab ta laenuavaldise ühes lisadega ja oma ettepanekuga Eesti Maapangale. Leiab ta aga, et laenu andmine pole otstarbekas, teatab ta sellest laenusoovijale. Selle peale võib esitada kaebuse asundusametile kahe nädala jooksul maaameti kaudu.

Kolmandaks antakse maakapitalist laenu veel

maaparendustööde teostamiseks

nii veeühingutele kui ka eraisikutele — talupidajatele. Seda laenu võib nõutada maade kuivatamiseks ja niisutamiseks,

jõgede süvendus-õgvenduseks ja peakraavide kaevamiseks, maade puhastamiseks kividest ning kändudest, uudismaade ülesharimiseks jne. Laenusaaamise sooviavaldised tulevad siin esitada otse Eesti Maapangale. Laenu kestvus on maakuivendusel savitorudega kuni 35 a., muude kuivendusviiside juures kuni 25 aastat ja veeühingutele peakraavide kaevamisel kuni 10 a.

Peale eeltähendatud laenude võivad maakorraldusosalised nõutada maakapitalist veel teisi laene, milliseid antakse välja E. Maapanga poolt mitmesuguste maakorralduse läbiviimisega seosesolevate tööde teostamiseks. Neid laene on võimalik saada kuni 15 aastaks.

Lõpuks kasutatakse maakapitali summe veel uudismaade ülesharimise edendamisel mitmesuguste preemiate maksmiseks, mis praegu tegelikult neelavadki lõviosa maakapitali krediitidest, ja toetuste andmiseks maaparendusel ja maakorraldusel.

Nagu käesolevast lühikesest ülevaatest näha, tahab maakapital teenida väga mitmesuguseid ülesandeid. Meid huvitavad eriti need osad, kus osutatakse vastutulekut tööliskorterite ja tööliseluasemekohtade rajamisel ja mitmesuguste väikemaapidamistes vajalike hoonete (eriti kanalate) püstitamisel. Kui maakapitalil oleks võimalik toetada neid alasid vajalisel määral, siis võiks mõne aastaga üldpilt maal võtta hoopis uue kuju. Raskus aga seisabki selles, et laenusaaamise võimalused on küll avarad, kuid summad selleks liig väikesed, isegi niivõrd väikesed, et hulgaliselt seisab otsustatud laenupalveid kuude viisi väljamaksmata. See olukord ei tohiks aga muutuda alatiseks. Vastavate asutiste järgmiseks sammuks tuleks leida vahendeid selleks, et viia ka tegelikult ellu kõiki neid võimalusi ja soodustusi, millised on maakapitali sihiks.

A. V.

Ilma toetuseta ja laenuta eeskujuliku väiketalu

Kooviti eeskujulik majapidamine Uue-Võidu vallas.

Meil on hoogu minemas puuvilja-aianduse arendamine väiketalandites. Üldiselt on see siiski veel algastmes ja asutamisaajajärgus. Sel alal on aga olemas pioneere, kes seda tööd on teinud järjekindlalt juba aastaid ilma igasuguse preemia kaasabitä omal jõul. Sääraseid töömehi tuleb tähistada, seada neid teistele eeskujuks. Üks selliseid töömehi on väikemaapidaja Joh. Kooviti, kes elab Viljandimaal Uue-Võidu valla Peetri asunduses, Viljandi linnast 5 klm. Põltsamaa tee lähedal. Tema maalapi moodustab mõisatöölise koht, mis ostetud Karula mõisast 1925. aastal. Koha suurus on umbes 5 ha, sellest 3 ha põllumaad ja 2 ha heinamaad, mis pealegi kahes tükis (üks neist 7 klm. eemal, teine — 3 klm.).

Umbes $\frac{3}{4}$ osa põllust on võetud juba aia alla, kuhu istutatud 230 viljapuud, vahedega 9×7 meetrit. Puud on kõik enda kasvatatud, nagu nende metsikud alusedki. Sortidest võiks loendada: Tartu roosi, sibulat, Signe Tillisch, Trebood, Antonovkat,

Kuldrenetti jt. tuntud sorte vähemal arvul. Hiljem on aga hakatud Antonovkat krooni pealt ümbervääristama teistele sortidele. Katseks on tellitud ka Saksa maalt 26 eri talve-sorti, millest võiks mainida Boikeni, Famosi ja Ontariod. Jätkamine on tehtud siis, kui puud on hiirekõrvul. See on alati täiel määral õnnestunud. Esimesed puud on juba 10—12-aastased, esimesed ümbervääristatud kroonist aga kolme-aastased ja näidanud juba ümbervääristatud sorte.

Aiamaa on savimullamaa savi põhjaga. Istutamisel on kaevatud auk 2 m lai ja 60 sm sügav. Ka on istutamisel antud $\frac{1}{4}$ koorimat kompostimulda igale puule. Sõnnikut antakse iga 3 aasta tagant kord, aga siis ka tugevasti. Aeda väetatakse igal aastal korralikult kunstväetisega. Puid harvendatakse alati märtsikuul. Samuti pritsitakse puid korralikult viljapuukahjurite vastu. Prits on oma töö. Puude vahel kasvatatakse põllukultuure harilikus külvikorras. Muid aiakultuure kasvatatakse ainult enda tarbeks, näiteks sõstraid ja karusmarju, mis kõik

Ülal vasakul: Kooviti väiketalu üldvaade.

Ülal paremal: Viljapuud õitsevad.

All: Aed viljapuude vahel kasvava põldkultuuriga.

tehakse mahladeks ja veinideks. Samuti tehakse aedkultuure hoidisteks, nõnda et talvise tootluses on esimesel kohal aedvili muude majapidamissaaduste kõrval.

Seda eeskujulikku väiketalu hoiab korras 3-liikmeline perekond: isa, ema — kelle vanus 60 aasta ümber, ja umbes 30-a. poeg. Poeg, tubli suusataja ja suusamäärdemeister Koovit on see, kelle õlul lastub kogu majapidamise korrashoiu mure. Hoonetest on elumaja ehitatud eraldi ja loomalaut ühes põhu- ja riistakuuriga ühe katuse all. Ehitamisel on juurvilja- ja õunakelder. Need tööd tehakse omal jõul majanduslikul teel, ilma kõrvalabita. Talviseks kõrvalteenistuseks on noorperemehel suusamäärde valmistamine, mis on leidnud kõigi talisportlaste kiitva tunnustuse ja annab tõhusat lisa majapidamisest laekuvatele tuludele. Kavatsusel on ka ülejäänud põllumaa-osa võtta viljapuude alla, sest oma puukoolist saab juba kõlbulikke puid väljaistutamiseks. Hiljem on kavatsus seada sisse ka mesindust.

Mispoolest Kooviti väiketalu väärrib tähelepanu, on see, et ta on meil esimesi väike-

maapidamisi, kus peaaegu kogu põllumaa pandud viljapuude alla, kasutades nende vahel harilikke põldkultuure tavalises külvikorras. Teiseks tehakse seal juba mitu aastat halvemate sortide ümbervääristamist kindlamatele talvesortidele, millist tööd mujal praegu alles laiemalt soovitama hakatakse. Kolmandaks võib sellest majapidamisest varsti näha ka Saksamaa talvesortide kohanemist meie kliimaga ning nende säilimisväärtust.

Lõppeks on tähtis ka see, et kogu kirjeldatud töö tehakse kõik oma tööjõuga, ilma igasuguse preemiata ja laenudeta. See viimane asjaolu väärrib eriti allakriipsutamist praegusel ajajärgul, kus üks juurdemaks ja preemia ajab teist taga ja ilma laenuta keegi vaevalt suudab midagi ette võtta. Kooviti perekond on aga näidanud, et see on võimalik.

Loomasõnniku saamiseks peetakse selles majapidamises 1 hobune, 2 lehma, 2 siga ja 10 kana, mis annavad küllaldase hulga laudaväetist aiale.

M. Tapupere.

Teeme kanadele jooksuaeda

J. Utno.

Sagedasti kuuleme ütlemist: „Peaksime kanu, kuid need teevad palju pahandust.“ Kui peame kanu lahtiselt, ilma jooksuaeda-deta, on see väide täiesti põhjendatud ja kanapidamine pole mõeldav. Samuti nagu teistel kõikidel koduloomadel on koplid ja aiad, ei saa ka kanu pidada vabaduses omapead, vaid peame ka nendele soetama vastavad jooksuaiad.

Kana jooksuaiaks sobib igasugune maa, mis pole liig märg. Märjal maal jäävad kanad haigeks ja ei mune hästi. Kõige paremini võib väikemajapidamistes kanaaiana kasutada olemasolevaid aedu, eriti vanemaid korraldamata rohuaedu. Sagedasti võime näha rohtunud aedu harimata marjapõõsastega, mis aiaga ümberpiiratult pakuksid kanadele ideaalse jooksuaiaga. Sealt leiab kana rohtu, varju tuulte ja kaitset röövlindude eest. Aias olles harib kana maad, rammutab, hävitab mitmesuguseid kahjulikke tõuke ja mardikaid, mis vähendavad viljapuude saaki. Sel põhjusel on igalpool, kus kanad käivad viljapuuaias, pandud tähele, et puud

annavad hoopis paremat saaki kui ilma kanadeta.

Kui säärast rohuaeda ei ole, asutame kanaaia omaette ja istutame sinna viljapuid ja põõsaid. Kõige paremini sobivad kanaaeda kõrgetüvelised viljapuud ja sortide valikul tuleks eelistada sügis- või talisorte, mille vili valmib hiljem. Hästi sobib kanaaeda ka mustsõstar, mille marju kana ei puudu. Punane sõstar ja karusmari sellevastu maitseb kanale väga hästi ja need põõsad tühjendatakse juba ammu enne küpsemist. Hästi läheb ka vaarikas, eriti kõrgema kasvuga sordid. Aedviljast võib kasvatada seesuguses aias kartulit.

Väga soovitav on kanaaed jaotada vaheaedadega 2—4 osaks, et oleks võimalik üksikutesse osadesse küllida mõnda vilja või heinaseemet ja siis need kordamööda anda kanadele tarvitada.

Praegu, juunikuul, sobib kõige paremini külvata rukki - kaera - peluski - segu. Iga 100 ruutmeetri (25 ruutsülla) kohta võib küllida: talirukist 1,5 kg (2 liit-

rit), kaera 1,2 kg (2 l) ja peluskit-vikki 0,3 kg (½ l). Tähendatud segu annab tiheda segadise, kanad saavad hulga haljastoitu, millest osa võiks isegi kaera loomise ajal maha niita talveks. Kui viki-peluski seemet pole, võib võtta selle asemel sama palju kaera. Ka rukis üksikult kõlbab külvata. Külviaastal, s. o. tänavu, rukis ei loo, vaid annab ainult tiheda orase, mis järgmisel kevadel annaks kanadele hulga rohelist sööta. Seda võib ka hekseldada või karsarauaga katki raiuda ja kanade pehme sööda hulka segada. Kanadele võib rukist külvata kuni sügiseni.

Kanaaeda rohutaimede või vilja külimine võimaldab meil kasutada maad paremini. Peale selle värskendavad taimekultuurid maad, millela pikemat aega ühel ja samal kohal kanu pidades imbub maa niivõrd kanasõnnikuga ja mitmesuguste haigusidudega, et kanapidamine enam ei edene.

Kanaaia suuruse kohta on maksev põhimõte, et mida suurem aed, seda parem muidugi. Liig väikeses aias tuleb kanu rohkem käest sööta ja pidamine läheb kalliks. Kuid väiketalandites on maad vähe ja kana peab leppima ka vähemaga. Hea oleks, kui ühe kana kohta saaksime jätta jooksuaeda 8—15 ruutmeetrit või 2—4 ruutsülda. Peaasi, et neil oleks haljast võtta või kui seda ei ole, siis väljastpoolt neile rohtu ette anda.

Kanaaia piiramiseks võib tarvitada mitmesuguseid keppe (kuuseoksi, kadakaid,

kuuski, sarapuid jne.), lauaserwi, praakpindu, traatvõrku jne.

Traatvõrgust saab muidugi hea ja nägusa aia väikese vaevaga, kuid see läheb kalliks. Kui võrk punuda kodus, tuleb see hulga odavam. Üks inimene võib kududa päevas 1 meetri kõrgust võrku 10—12 m. Loodetavasti õnnestub Maatöölise ja Väikemaapidajate Kojal korraldada kohtadel, kus leidub soovijaid, eeloleval talvel mõnda seesugust traatvõrgu punumise kursust.

Traatvõrgust aiad ei tarvitse olla kõrge- mad kui 1,5 m. Sellest kana üle ei lenda, sest ta ei oska tähele panna peenikese võrgu ülemist äärt, — pole ju kindlat joont, kust üle lennata. Keppidest aiad tulevad teha nii, et iga kepp oleks ise pikkusega. Vastasel korral ühepikkuste keppide otsad moodustavad kindla piirjoone, millest kana oskab üle lennata.

On puust aed madalam, saab ülelendamis- takistada sellega, et aia sissepoole külge kinnitatakse poolviltu 4—5 peenikest traati. Kana ei oska seda tähele panna, lendab vastu, kukub tagasi ja pärast mõningaid asjatuid katseid loobub ülelendamise kavatsus- test.

Suvi on käes, majaümbruses kasvavad peenardel ilusad aiaviljad ja kui näeme kanu neid rikkumas, teeb see muidugi palju pahandust. Võtame sellepärast veel enne muude kibedamate tööde kättejõudmist nii palju aega, et teeme igas väikemajapidami- ses kanadele enamvähem sobiva jooksuaia.

Rahvaste tööparlament koos

Rahvusvaheliselt töökonverentsilt. — Kas on tulemas tagasilöökk majanduselus? — Mis on maailm teinud töölistkonna elujärje parandamiseks? — Maatöölisküsimused tõusevad esirinda

Juba käesoleva kuu algusest peale istub Rahvasteliidu asukohas Genfis koos maailma tööparlament — rahvusvaheline töökonverents. Peaaegu kogu maailmast on kogunenud sinna tööliste, tööandjate ja riigivalitsuste esindajad, et ühiselt arutada läbi raskeid ja keerulisi probleeme, milliseid kerkib üles töö mitmesugustelt aladelt. Konverentsist võtavad Eesti poolt osa: Valitsuse esindajate- na Sotsiaalminister O. Kask ja dir. J. Sonin, tööandjate esindajana ins. K. Maurits ja töölistkonna esindajana Riigivolikogu liige L. Johnson.

Iga-aastaselt töökonverentsil toimuvad huvitavad vaidlused Rahvusvahelise Töö- büroo direktori aruande ümber. Täna- vugi peetakse selle üle ägedaid sõnalahin- guid. Ei arvestata sealjuures niivõrd aru- annet ise, et kaevata ka oma maa hädade ja puuduste üle, vaid kõneldakse esijoones sellest, mis sõnavõtja kodus on tehtud töö- listkonna huvides ja mida tuleb veel teha.

Mida ütleb siis Rahvusvahelise Töö- büroo aruanne?

Siin on nii mõndagi huvitavat ka Eesti maatööliskonnale ja väikemaapidajate suu-

rele perele. See aruanne näitab kujukalt, mida on viimase aasta jooksul kogu maailmas tehtud töö ja tööliskonna huvides, kus pandud kehtima uusi sotsiaalseadusi, kus korraldatud tööpäeva jne.

Läinud suvel oli maailmamajanduse kurve oma haripunktil; majanduselus valitses haruldane kõrgkonjunktuur. Terve Euroopa relvastus palavikuliselt. Suuri töökäte hulki mobiliseeriti sõjatööstusse. Teisal suurendati lipu all olevate meeste arvu või pikendati väetenistuskohustuse aega. Kõige selle tagajärjel vähenesid tunduvalt töötute hulgad pea kõikides riikides, arvatud välja Poola, kus töötaolek näitas tõusu. Tänavused andmed aga panevad küsima, kas ei ole oodata uut kriisi. Mitmed tundemärgid ühes või teises riigis sihivad selle poole. Rootsi on juba moodustanud erilise komisjoni, kelle ülesandeks töötada välja kavad selleks, kuidas uue kriisilaine pehendamiseks koguda reserve, kuidas siis teostada suuri avalikke töid ja vähendada töötuse pinget. Rahvusvaheline Tööstusbüroogi ei taha selles küsimuses jääda passiivseks. Kavas on suure rahvusvahelise komisjoni loomine, mis uuriks avalikkude tööde korraldamist kriisi puhul. Teiste riikide hulgas on Eestigi andnud nõusoleku võtta osa selle komisjoni tööst.

2.

Tööpalkade alal märgib aruanne tõusu. Pea kõikides riikides on tööliskonna palk eelkriisiaegse 1929. a. võrreldes tõusnud. Ainult Saksamaal on nominaalpalk vaid 79% 1929. a. tasemest. Mainitud asjaolu on tingitud kõigepealt sellest, et tööliste palgad on Kolmandas Riigis valitsuse poolt kindlaks määratud. Ettevõtjad maksaksid küll sageli meeeldi normist kõrgemat tasu, et saada paremaid tööjõude, kuid ei tohi — see võib häirida „nelja-aastaku kava“, kus kogu saksa rahvalt nõutakse suuri pingutusi kahurite, lennukite, sõjalaevade ja kuulipildujate tootmiseks.

Sotsiaalkindlustuse alal on niimõnigi riik möödunud aasta vältel kaota-

nud kriisiajal kehtimapanud kitsendusi. Ameerika Ühendriikides allub praegu 36 miljonit töölise vanaduskindlustusele. Norras teostati vanaduskindlustus. Taanis maksetakse vanadusetoetust üle 60-aastastele. Soomes pandi kehtima kogu rahva pensioniseadus. Samuti on mitmes riigis laiendatud haiguste vastu kindlustamist. Üldse on sotsiaalkindlustuse teostamisel hakatud senisest rohkem rõhku panema

neile suurtele töötavatele kihtidele, kes hangivad elatise põllumajandusest.

Seni püüti toetada ja abistada eeskätt tööstustöölisi. Üle maa laialipillatud ja väikesepalgalisel maatöölised jäid pea kõikjal nagu kahe silma vahele. Kuid neilgi on õigus saada abi haiguste puhul ja vanadusepäevil. Nüüd on juba palju riike, kes hoogsalt laiendavad sotsiaalset kaitset seesugustele töötavatele kätele. Arusaamine säärase toetuse vajadusest näib aga järjest laienevat ja hõlmavat mitte üksi maatöölisi, vaid ka väikemaapidajaid ja mõnda liiki talupidajaidki, kelle olukord pole sageli parem töolistest. Sedaliiki küsimuste arutamiseks ja vajalike seisukohtade väljatöötamiseks on Tööstusbüroo juurde loodud alaline põllumajanduse komitee, kuhu on koondatud mitukümmend asjatundjat üle 20 riigist. See komitee pidas oma esimese istungi käesoleva aasta veebruaris (vt. kirjutist Koja Teatajas nr. 3 s. a.). Komitee tööst võtavad osa ka väikemaapidajate esindajad. Järgnevatel istungitel võetakse komitees üksikasjalikumale arutlusele terve rida küsimusi, milliste sihiks lahendada maatöölise ja väikemaapidajate rasket olukorda.

3.

Rahvad on ikka tõsisemalt hakanud põõrama tähelepanu

korteriküsimusele.

On jõutud veendumusele, et mitte üksi linnatöölised ei vaja õhurikkaid, ruumikaid ja tervishoiunõuetele vastavaid tube, vaid neid vajavad maatöölisedki. Korteriküsimus näib kujunevat mitmel pooltse

MAATÖÖLISED JA VÄIKEMAAPIDAJAD!

Kes pole veel koonduanud oma kutsekoja häälekandja ümber, tehke seda veel täna!

Tellige

MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA TEATAJA.

Teataja maksab aastas ainult 1 kr. 20 senti; pooles aastas — 70 senti. — Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised.

Põllutöölise töölepinguid

Käesoleva kuukirja üheks sihiks on informeerida põllutööliskonda ka neist küsimustest, mis puutuvad peremehe ja töölise teenistusvahetusele. Üheks ülesandeks sel alal on tutvustada maatöölise olulisemate osadega meil tarvitusel olevatest teenistuslepingutest, et tööline saaks neid võrrelda oma lepinguga ja tarbekorral uue teenistusvahetuse sõlmimisel rõhutada üht või teist osa, mida ta peab enda kohta samavõrra teostatavaks kui teiste juureski. Käesoleval korral esitame sõnasõnalalt tähtsamad osad eesti talupidajate ja poola tööliste vahel sõlmitud töölepingust, mis tohiks olla huvipakkuvad ka igale eesti põllutöölisele.

TÖÖLEPING

poola põllutöölisele Eestis 1938. a. suve hooajal.

1. Töö aeg määratakse kohalikkude olude kohaselt, kuid see ei või olla pikem kui

riiklikuks probleemiks. Töölisele on hea korter samavõrra oluline kui korralik palk. Ikka rohkem ja rohkem püstitatakse linnadesse ja maale uusi ehitisi ja juhitakse ehituspoliitikat kindla kava järgi.

Aruanne käsitleb veel tööaja-küsimust. Siin on maailmapilt võrdlemise kirju. Möödunud aastale annab värvingu võitlus 40-tunnise tööpäeva teostamise eest. See on laiemas ulatuses viidud läbi vaid Prantsusmaal. Saksas on tööpäev pikenenud — hiiglasliku relvastuskava täitmiseks peab saksa tööline pingutama jõudu. Teisteski riikides, kus töötatakse palavikuliselt sõjaks, ei saa pidada kinni lühemast tööpäevast. Aruanne märgib isegi, et Skandinaavia-riigid, millised tööliskonna elujärje korraldamisel alati kogu maailmale eeskujuks, ei ole möödunud aastal võtnud ette ühtegi mainimisväärset sammu tööpäeva lühendamise alal.

Lõppeks tuleb veelkordselt alla kriipsutada, et põllumajanduses töötavad rohkearvulised ühiskondlikud kihid, kes seni tööliskonnale võimaldatud hüvivate osas jäänud peaaegu vaeslasteks, näivad omandavat eluõigust ja tõusvat väärilisteks liitlasteks tööliskonna suurde ühisperre. Sellest peaks pikapeale olema kasu meilgi.

eesti töölistel. Juhul, kui põllutöölise tööaeg reguleeritakse Eestis seadusandlusega, siis selle seadusandluse eeskirjad automaatselt võetakse tarvitusele ka poola tööliste kohta.

2. Pühapäevadel ja pühadel on tööline kohustatud tegema ainult kõige hädavajalikemaid töid majapidamises ja loomade toitmise alal, kuid töödest põllul on vabastatud. Juhul, kui tekib edasilükkamatu vajadus kasutada töolist töölisel põllul pühapäeval või pühadel, siis tööline on kohustatud temale määratud töö täitma, kuid iga niisuguse tööpäeva eest saab peale hariliku palga erilist tasu kahe päevapalga suuruses. Päevapalk arvestatakse käesoleva lepingu punktis 8, lõikes 1 ettenähtud kuu-palga alusel.

3. Töölisel on õigus saada ühe täiesti isegi kodustest töödest vaba pühapäeva kuus. Missugune pühapäev vabaks antakse, selle kohta lepib igakord kokku tööandja ja tööline. Kui tööline lahkus töökohalt ilma tööandja loata pühapäeval, mis ei olnud määratud vabaks päevaks, siis tööandjal on õigus järgmisel kõige lähemal palgamaksmisel kinni pidada summat, mis võrdub tema kahe päeva rahapalgale. Juhul, kui tööline kuu aja jooksul ei saa temale ettenähtud vaba pühapäeva, siis saab tema peale hariliku palga eritasu kahe päevapalga suuruses.

4. Toimetades kinnipidamist töölise palgast, tööandja on kohustatud iga kord ära näitama tehtud kinnipidamise põhjuse ja suuruse, märkuse kujul palgaarvel. Tasu tööde eest põllul pühapäevadel või pühadel, samuti ka koduste tööde eest pühapäevadel, mis olid ettenähtud vabana, kirjutatakse palgaarvele eraldi lahtrisse ja selle vastuvõtmist peab tööline igakord kviteerima.

6. Aja jooksul, mille peale leping sõlmitud, kuulub töölisele kahepäevane maksuline puhkus, mis langeb vähema töö ajale.

9. Tööandjal ei ole õigust teha mingisuguseid mahaarvamisi palgast, mis ei ole kooskõlas käesoleva lepinguga, kuna aga kõik lepingu alusel tehtud mahaarvamised tulevad ära märkida palgaarves, selgesti ära tähendades, mis eest mahaarvamised tehtud.

Palga väljamaksmine peab sündima iga kuu lõpus ja seda peab toimetama tööandja või tema asetäitja isiklikult.

10. Esimesel kahel kuul tööline saab ainult pool rahapalgast. Kinnipeetud palk maksetakse töölisele välja pärast töölepingu lõpetamist.

11. Peale käesoleva lepingu punkt 8 ettenähtud rahatasu tööline saab tööandjalt tasuta:

- a) tervise nõuetele vastava ja sooja korteri ning terve ja töötavale töölisele küllaldase toidu,
- b) voodi ühes puhaste heintega või õlgedega täidetud kotiga, teki, voodilina ja padja.

Korter peab olema korraldatud lahus mees- ja naistööliste ja mitte halvemalt kui eesti töölistel.

12. Sõidukulud töölise elukohast Poolas kuni töökohani Eestis kannab tööandja.

13. Tagasisõidu kuludeks saab tööline peale aja lõppu, mille peale käesolev leping sõlmitud, 10 krooni, mille kättesaamist ta on kohustatud kviteerima palgaarvel.

17. Kui tööandja põhjendamatult murrab lepingu, siis ta on kohustatud töölisele maksuma kahjutasu ühe kuu rahapalga suuruses, ja tasuma tagasisõidu kulud kooskõlas lepingu punkt 13. Peale selle tööandja sel juhul maksab töölisele välja summa, mis kinni peeti tema palgast lepingu punkt 10 alusel.

18. Kui tööline põhjendamatult murrab lepingu, siis ta on kohustatud maksuma kahjutasu tööandjale ühe kuu rahapalga suuruses. Tööandjale kahjutasu maksamiseks on ette nähtud summa, mis kinnipeetud töölisel lepingu punkt 10 alusel.

21. Esimest abi töölise haiguse korral annab tööandja. Äkilistel juhtudel ja raske haiguse korral tööandja on kohustatud viima töölise arsti juurde või tooma arsti koju. Tööline oma haiguse ja naistöoline ka lapsevoodi kahe esimese nädala jooksul saab pool rahapalgast, tasuta korteri, toitmise ja hoolitsemise käesolevas lepingus ettenähtud tingimustel. Eelpool nimetatud pool palka on töölisel õigus saada kõige rohkem kokku kahe nädala jooksul käesoleva töölepingu kestvuse ajal.

Kui arst arvab, et tööline või naistöoline tuleb paigutada haiglasse, siis tööandja kohuseks on viia tööline haiglasse oma sõiduabinõudega. Arstiabi ja tasu selle eest toimub eesti põllutööliste kohta maksvate määruste järgi.

Juhul, kui tekib kahtlus, et tööline põeb külgehakkavat haigust, mis on hädaohtlik ümbrusele, siis võib teda Eestis viibimise ajal tööandja nõudmisel anda arstlikule läbivaatamisele. Selle läbivaatuse kulud kaotab tööandja.

22. Õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise alal on poola põllutöölised üheõiguslikud eesti põllutöölistega.

23. Tööandja kohuseks on hoolitseda töölise eest, eriti kaitsta naistöölisi kaaselanikkude ja teiste tööandja juures olevate tööliste ebamoraalse käitumise eest. Tööline on kohustatud alluma tööandja juures maksvale kodukorrale.

24. Tööandja ei või teha töölepingule mingisuguseid märkusi, mis ei ole lepingus eneses ettenähtud, eriti mitte märkusi tööliste ülalpidamise kohta.

Koja tegevusest

Koja 1938./39. aasta tegevuskava.

I. Koja organisatsiooni alal:

1. Jätkata Koja usaldusmeeste võrgu laiendamist neisse valdadesse, kus puuduvad Koja valijasmehed.

2. Teha eeltöid Koja teise koosseisu valimisteks.

3. Laiendada Koja büroo koosseisu vähemalt ühe väikemaapidajate-konsulendi ja ühe maatöölis-haridustöö konsulendi ametisse palkamise näol.

II. Nõuandetöö alal:

1. Teostada põllumajanduslikku, juriidilist ja kodumajanduslikku nõuannet Koja büroos ja kohtadel nii suusõnal kui ka kirjateel.

III. Uurimis- ja tutvumistöö alal:

1. Koguda andmeid maatöölise ja väikemaapidajate arvu, korteri-, palga- ja toitlustamisolude, töö- ja teenistustingimuste, tööturu, teistele kutsealadele siirdumise ulatuse ja põhjuste, kultuurilise olundi jne. kohta, selleks kasutades teostatud uurimiste ja loenduste tulemusi ning korraldades tarbekorral ise vajalikke ankeete ja eriuurimisi.

2. Viia Riigi Statistika keskbüroo kaasabil lõpule maatööliskonna büdžetiuurimus.

3. Koguda üksikasjalisi andmeid selle kohta, mil määral saavad väikemaapidajad osa uudismaade ülesharimiseks, aiaringidele, kanalate premeerimiseks, linnukasvatuse edendamiseks ja muude põllumajandusalade arendamiseks ja toetamiseks antavatest soodustustest.

4. Tutvuneda maatöölise ja väikemaapidajate olukorraga nii kodumaal kui ka välisriikides, eeskätt Soomes, Skandinaavia riikides, Lätis ja Tšehhoslovakkias.

IV. Kirjastustegevuse alal:

1. Jätkata Koja Teataja väljaandmist.
2. Kirjastada odavahinnalisi brošüüre maatöölilistele ja väikemaapidajatele tähtsate seaduste ja muude küsimuste kohta.
3. Teha ettevalmistusi üksikasjalisema trükitud ülevaate väljaandmiseks maatööliliste ja väikemaapidajate üldolukorra ning Koja tegevuse kohta.

V. Kutselise organiseerimise ja haridustöö alal:

1. Aidata kaasa maatööliliste ja väikemaapidajate kutselisele organiseerimisele, selleks välja töötades ja paljundades vastavaid põhikirju ja tarvilisi juhendeid.
2. Jätkata vabaharidustöö teostamist laia- ja väikemaapidajate ringkondades kursuste, loengute, õpiringide, selgitava kirjanduse soetamise jne. kaudu, kasutades selleks ära Eesti Haridusliidu töölisharidustöö toimikonna ning teiste vastavate organisatsioonide kaasabi.
3. Rõhutada järjekindlalt õppinud põllutööliliste ja väikemaapidajate ettevalmistamise tähtsust, eriti vastavate erikoolide kaudu, kusjuures mainitud õppeasutistesse siirdumist õhutadaks õpilastele mitmesuguste soodustuste andmise teel nii õppetöö kestel kui ka pärast seda.
4. Aidata kaasa maatööliliste ja väikemaapidajate paremate töösaavutiste esiletõstmisele.

VI. Algamise ja arvamuste avaldamise alal:

1. Jätkata põhilause vältajate töötamist laste- ja abiraha maksmise kohta maatöölilistele.
2. Algamise alal kehtivate seaduste ja määruste muutmist ja täiendamist.
3. Avaldada arvamusi Kojale seisukoha võtmiseks saadetavate seaduste ja määruste eel- ja järelõude kohta.

VII. Maatööliliste töötingimuste korraldamise alal:

1. Nõuda uue põllutööliliste seaduse kehtimapanemist hiljemalt 1938. a. sügiseks, kusjuures selles oleks arvestatud tööliiskonna õigustatud soove.
2. Leida abinõusid maatööliliste palgaolude normeerimiseks ja toitlustamisolude parandamiseks.
3. Töötada välja üksikasjaline põllutööliliste teenistuslepingu kava.
4. Propageerida aasta-põllutööliliste kaadri väljakujundamise vajadust ja tööde organiseerimist maal nii, et maatöölilised leiaksid tööd aasta läbi.

VIII. Sotsiaalküsimuste alal:

1. Töötada kaasa emade- ja lastekaitse laiendamiseks maal ja lasterikaste maatööliliste ja väikemaapidajate perekondade abistamiseks.
2. Töötada kaasa haiguskindlustuse laiendamiseks põllumajanduses ja maatööliliste vanaduse, invaliidisuse ning perekonnakindlustuse peatseks elluviimiseks.

IX. Korteriolude parandamise alal:

1. Töötada välja üksikasjaline kava maatööliliste ja väikemaapidajate viletsate korteriolude parandamiseks riigi tõhusal kaasabil.

X. Põllumajandusliku tööturu alal:

1. Selgitada tööjüureservide rakendamise ulatust põllumajanduses ja esineda sel alal vastavate ettepanekutega.
2. Rõhutada, et põllumajandusliku tööjü saadavuse alal esinevat pinget ei saa lõplikult kõrvaldada võõrtööjü importimisega, vaid et selleks tuleb astuda tõhusaid samme tööturu ümberkorralduse, töötingimuste parandamise, tööjüokoguse laiema rakendamise jne. suunas.
3. Nõuda põllutööliliste töövahenduse ümberkorraldamist nii, et töövahenduse teostamisel saaks töötada kaasa ka tööliiskonna esindus.

XI. Asundustegevuse ja maakorralduse alal:

1. Nõuda asundustegevuse jätkamist uute elukohtade loomise suunas maatöölisperekondadele ja juurdelõigetel või uute kohtade andmise näol neile väikemaapidajatele, kes ei suuda oma senisest väikekohast saada vajalikku elatist.
2. Nõutada, et uudismaade ülesharimine haaraks senisest suuremal määral väiketalu- ja soodustuste teel, millised eriti nähtud väikemaapidajale.
3. Nõutada Kojale kaasatöötamise võimalusi uue maakorralduse seaduse teostamisel ja juhtida korduvalt tähelepanu maakorralduse kiirendatud läbiviimisele nii kogukonna-, asutiste- ja erarendimise korraldamise seaduse alusel loodud väikekohtade kinnistamise kui ka lapitalude ümberkorraldamise alal, viimaste juures eriti alla kriipsutades nende elujüuliseks muutmist ühenduses ümberplaneerimisega.

XII. Väikemaapidamiste korrustusküsimuste alal:

1. Viia lõpule üksikasjaliste põhimõtete väljatöötamine üldise põllukultuuri tõstmiseks väikemaapidamistes ja teha vajaliku eeltöö nende elluviimiseks.
2. Panna rõhku linnukasvatuse, aianduse kui ka teiste väikemaapidamiste tähtsamate majapidamisharude arendamisele ja aidata kaasa väiketalu seaduste müügiolude parandamiseks.
3. Korraldada väikemaapidamistes mitmesuguseid põllumajanduslikke võistlusi ja katseid.
4. Anda toetusi noorte viljapuude istutamiseks ja mesilaste asutamiseks.
5. Organiseerida ja võimaluste piires juhtida põllumajandusliikude õppereiside ja -käike korraldamist.
6. Ohutada taluraamatupidamise sisseseadmist väiketaluandites ja kujundada sel teel välja raamatupidajate-väikepõllumeeste võrk üleriiklikus ulatuses.
7. Aidata kaasa selleks, et väikemaapidajatel oleks võimalik saada ehitusmaterjale jõukohaste hindadega ja põllumajanduslikke laenu

Kutseühingute töö

ASUTAKSE MAATÖÖLISTE JA VAIKE-MAAPIDAJATE ORGANISEERIMISELE.

Kutseühingud on väga palju korda saanud oma liikmeskonna elujärje parandamisel ja kultuurilise ning majandusliku taseme tõstmisel. Mis üksikule käib üle jõu ja näib kättesaamatu, on võidetav ühiselt. Seda tõendab parimini tööliste ametiühingute, põllumeeste-seltside j. t. organisatsioonide senine töö.

Paraku aga puuduvad maatöölistel praegu oma kutseühingud täiesti ja väikemaapidajate organisatsioonegi oli seni vaid kätputäis. Säärane olukord aga ei tohi kesta

vastuvõetavail tingimustel, eriti majapidamishoone te püstitamiseks.

8. Teha propagandat turbakasutamise laendamiseks väikemaapidamistes nii kütte kui ka allapaneku otstarbel ja aidata kaasa turbarabade soetmiseks ning turba muretsemiseks jõukohaste hindadega.

XIII. Koja esinduse alal:

1. Jätkata oma esindajate kaudu tegevust Riiginõukogus, Asundusnõukogus, põllutöölise õnnetuspensionide komisjonides ja teistes toimkondades ning komisjonides.

2. Taotleda Koja esindust maakorraldusasutistes, Põllumajanduslikus uurimise komitees ja teistes asutistes ning komisjonides, kus on tarvilik Koja esindus.

XIV. Kontakt Koja valijatega ja teiste organisatsioonidega:

1. Koja ülesannete selgitamiseks ja tähtsamate küsimuste valgustamiseks hoida pidevat kontakti Koja valijatega, kohapealsete toimkondadega ja valijameestega (usaldusmeestega) koosolekute, usaldusmeeste konverentside, raadioettekannete jne. kaudu ning saata kõnelejaid maatöölise ja väikemaapidajate koosolekutele, päevadele jne.

2. Olla vajalises koostöös kutsekodadega, Rahvusvahelise tööbürooga ja teiste kodu- ning välismaiste maatöölise ja väikemaapidajate keskorganisatsioonidega.

XV. Muudel tegevusaladel:

1. Anda pidevalt informatsiooni Koja tööst ja tegevusest ja avaldada Koja valijaskonda huvitavaid kirjutisi.

2. Aidata kaasa kõigi teiste küsimuste lahendamiseks, millised kerkivad üles maatöölise ja väikemaapidajaskonna elualadelt, nagu küttematerjali muretsemisel, kodukäsitöö igakülgisel propageerimisel, kodukaunistamishoogtöö teostamisel jne., eriti aga kogukonnamaksude liigitamisel maksnikkude jõukuse järgi.

igavesti. Maatöölise ja väikemaapidajate laialdaste hulkade parema tuleviku nimel tuleb siin nihutada küsimus surnud punktilt. Juba eelolevast sügisest peale, kus kibe töö tahudes lõppenud ja maarahval rohkem vaba aega, alustab Maatöölise ja Väikemaapidajate Koda maatöölise kutseorganisatsiooni rajamist. Praegu on viimistlemisel kutseühingu põhikirj. Niipea, kui see kinnitatud Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seaduses ettenähtud korras, on lootus asuda organiseerimistööle.

Väikemaapidajate kutseühingute loomine on juba alanud. Koda on töötanud välja vastavad põhikirjad, milliseid saadetakse tasuta välja kohtadele, kus huvitatud ühingu loomisest. Peale selle õhutab organiseerimisküsimust suuremates väiketalundite piirkondades Koja väikemaapidajate-konsulent.

Tarviliste juhiste andmiseks ja ühingu töö kohta ülevaadete toomiseks avame Koja ühalekandjas käesolevast numbrist peale ühingu ja organiseerimisküsimuste nurga.

Kuremaa riigimõisa (Tartumaal)

tööliskond on koondunud peaaegu tervikuna kohalikkude ühinguks — Kuremaa Lau- ja Mänguseltsi, mis hiljuti pidas oma aastapeakoosolekut. Seltsil on praegu 86 liiget. Juhatuses esimeheks on A. Kuremaa. Seltsi tegevus on olnud hoogne ja aidanud tublisti kaasa tööliskonna vaimse taseme tõstmiseks ning vabaja paremaks veetmiseks. Mõeldud tegevusaastal soetatati raamatukogu, milles praegu üle 180 köite. Seda täiendatakse pidevalt. Raamatukogu sisaldab ainult väärtkirjandust ja leiab tööliskonnas rohkem kasutamist. Ühingu töötab oma näitegruppi; viimane esines mõeldud aastal 4 korda, sellest 2 korda Palamusel. Et näiterühma tööd teha veel edukamaks, selleks on kavatsus eeloleval talvel korraldada näitekursusi.

Tuleb tähendada, et Kuremaa riigimõisa on üks neist vähestest põllumajapidamistest, kus tööliskonna elujärje korraldamisele ja eriti kultuurilise külje eest hoolitsemisele on pandud tugevasti rõhku. Tööliskorterid on remonditud. Igale töölisperkonnale on mõisa poolt istutatud viljapuu- ja aed, mida järjest laiendatakse. Töölislaste jaoks töötab mõisas aasta läbi laste- ja aedpalgalise lasteaedniku juhatusel, kes saab tasu mõisast. Lasteaia on praegu 23 last. Töölise kooskämise-kohaks ehitati mõisa kulul vastavad ruumid, kus näitelava, raadio, lugemislaud ja raamatukogu.

Räpina Väikemaapidajate Ühing 5-aastane

Hiljuti võis Räpina Väikemaapidajate Ühing vaadata tagasi oma 5-aastasele viljakale tegevusele. Mõte oma kutseühingu asutamiseks liikus juba ammu ärksamate väikemaapidajate keskel, kuid puudus põhikiri, millele rajada ühing. Registreeritud põhikirja alusel pidas ühing esimese koosoleku 23. mail 1923. a.

Ühingu esimesse juhatusse valiti A. Harkmann — esimehena, O. Peedson — abiesimehena, A. Assejev — kassapidajana, D. Tilkson — kirjatoimetajana ja V. Peterson — abikirjatoimetajana. Ühing võttis oma sihiks organiseerida Räpina ümbruskonna väikemaapidajaid üheks tervikuks, nende vaimliste, majanduslikkude ja õiguslikkude huvide kaitseks. See põhimõte on

ja linakasvatuse alal, millised on vägagi kaasa mõjunud väikemaapidamiste majandamise- ja tootmisvõime tõstmiseks. Võistlusi on peetud algaastatel E. Väikemaapidajate Keskliidu ja viimastel aastatel Maa- tööliste ja Väikemaapidajate Koja poolt väljatöötatud kava järgi ja rahaliste toetuste abil. Samuti on korraldatud aiandus- mesinduse kursusi. Selleks on alati lahkesti vastu tulnud Valga-Võrumaa aianduskonsulent V. Kiisler. Edasi on ühing korraldanud kännu- ja kivilõhkumise kursuse, kus ligi 20 väikemaapidajat omandasid oskusi lõhkeainete käsitamiseks. Nüüd paljudel juba lobbab vili ja lina andistel raiesikkudel, kust juuritud kännud ja eemaldatud kivid. Ei ole unustatud ka väikemaapidajate silmaringi laiendamist loengute abil, milliseid on peetud maaviljakuse tõstmise, loomatervishoiu, kana-

Räpina Väikemaapidajate Ühingu praegune juhatus istuvad (vasakult): S. Simula, D. Piirilaht, A. Kiviots (esimees) ja O. Peedson. Teinrida: A. Allvere (rev. kom. esimees) ja P. Otsing. Pildilt puudub juh. liige V. Peterson.

ühingu töös jäänud püsima käesoleva ajani ja ka tulevikus on püüd taotleda kõiki hüvesid ühiskondlikuks kasuks.

Juba asutamisaastal tuli ühingul olla abiks väikemaapidajatele juurdelõigete muretsemisel, millest nii mõnedki väikemaapidajad leidsid oma olukorra parandust. 1933. a. asus ühing ka küttekriisi lahendamisele, rentides riigilt umbes 10 ha turbaraba, mis jaotati ühingu liikmete vahel. Oma lühikese tegevusaja kestel on ühing korraldanud mitmeid õppereise parematesse majapidamistesse ja näitustele, kust alati on toodud kaasa värskendavaid teadmisi oma majapidamise paremaks korrastamiseks. Ühing on ka mitmel korral esinenud maakondlikudel näitustel juurvilja- ja põldtaimekasvatuse väljapanekutega, mis tulnud auhinnale. Iga aasta järjekindlalt on ühing korraldanud liikmetevahelisi põllumajanduslikke võistlusi, nagu juurvilja-, põldtaime-

kasvatuse j. m. aladelt. Ühing on teinud algust ka põllutööriistade ja muude tarvilikkude vahendite ühismuretsemisega. Nii on ühingul praegu olemas aiaprits ja ristikehinaseemne külvimasin, mida liikmed saavad kasutada tasuta.

Käesoleval aastal on ühingu töökavas väiketalandite korrastamise võistlus, näitustel esinemine, õppereisi korraldamine, mesipuude valmistamise kursus ja loenguid maaviljakuse tõstmise üle. Töökava täitmisel loodab ühing Maatööliste ja Väikemaapidajate Koja ja E. Väikemaapidajate Keskliidu kaasabi ja rahalist toetust. Ühing on tihedas koostöös mõlema eelmainitud keskusega. Samuti on ühingul sõbralik vahekorid kohapealsete organisatsioonidega ja põllumeeste konvendiga, kus meeleldi nähakse ühingu tegevuses tõusu ja edu.

Viieaastase töö tulemusena on ühing suutnud saata korda palju kasulikku, palju enam, kui seda julgesid loota ühingu asu-

tajad. See viljakas töö aga paneb veel suuremad lootused ja kohustused ühingu õlgadele, et jõuda välja olukorrani, kus kõik Rääpina ümbruskonna väikemaapidajad kuuluks viimaseni oma kutseorganisatsiooni ja neil ei pruugiks enam midagi kurta oma olukorra parandamise ja elatisvõimaluste üle. Teades, et ühinemises peitub jõud, loodame ka ülesseatud eesmärki näha.

Ühingul on praegu 45 liiget. Praegusse juhatusse kuuluvad: A. Kiviots-Harkmann — esimehena, P. Otsing — abiesimehena, D. Piirilait-Tilkson — kirja-toimetajana, S. Simula — kassapidajana ja V. Peterson — abikirjatoimetajana. D. Piirilait.

Viljandi ümbruskonna väikemaapidajad asutasid Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja kaasabil hiljuti kohapeale väikemaapidajate ühingu, mis pidas esimese peakoosoleku 22. mail s. a. Ühingu esimeheks valiti A. u. g. K a n g i l a s k i ja teisteks juhatuse liikmeteks F. Paldra ja J. Ellermaa. Revisjonikomisjoni valiti A. Ruut, A. Gross ja J. Paas. Moodustati ka pidutoimkond koosseisus: V. Kangilaski, Al. Aasma, R. Potter, Aug. Aasma, H. Veldeman, Anna Kangilaski ja H. Ruut.

Ühing on juba alustanud hoogsat tegevust väikemaapidajate olukorra parandamiseks. Esimeses järjekorras propageeritakse alus- ja kütteturba tähtsust ja turba muretsemist ühiselt. Kavatakse panna rõhku ka juurviljakasvatuse laiendamisele väiketalundites. Hädavajaliseks tunnistati ühiselt osta käsikultivaator „Planeet“ ja aiaprits. Suvel on kavas veel ühe õppereisi korraldamine, mille läbiviimiseks on lubanud toetust ka Maatöölise ja Väikemaapidajate Koda.

Liikmemaksuks määrati 50 senti ja sisseastumismaksuks 25 senti igalt liikmelt.

Ühingut külastas neil päevil ka väikemaapidajate-konsulent J. Utno, kes andis tarvilisi näpunäiteid ühingu töö korraldamisel ja teostas põllumajanduslikku nõuandnet ümbruskonna väikemaapidajatele.

A. K—laski.

Põllumajanduslikke võistlusi

oma liikmete vahel korraldavad pea kõik väikemaapidajate ühinged. Võistlused viiakse läbi Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja poolt maksmapandud juhendite kohaselt. Ka annab Koda võistlejatele rahalisi auhindu ja diplome. Võistluse tulemused kuulutatakse sügisel välja ühingu liikmete koosolekul, kus antakse kätte ka auhinnad.

Maatöölise ja väikemaapidajate elust

Vigalast.

Vigala mõisa on Lääne maavalitsuse rendimõisa, kus asub ka Vigala põllu- ja aianduskool. Tööliskorterid on suuremalt osalt viletsad. Neid on hakatud aga järjekindlalt parandama; nii on ehitatud juba 4 päris uut tööliskorteri, mis tunduvad küll veidi väikestena, kuid on siiski soojad, kuivad ja valged.

Palk on siin mees-aastatöölistel järgmine: 720 kg rukist, 560 kg otre, nisu 150 kg, raha 150 krooni, puid 3 kantmeetrit, hagu — prii, piima 1100 ltr., kartulimaad 1,5 vakamaad, aiamaad $\frac{1}{8}$ vakamaad. Üldse on aastatöölisi 11. Töö algab praegu hommikul kell 6 ja kestab kuni $\frac{1}{2}$ 12. Siis on lõunat 3 tundi, kuni $\frac{1}{2}$ 15. Töö lõpeb õhtul kell 8. Et söögivahe on pikk $5\frac{1}{2}$ tundi, siis on võimalus töö juures süüa kaasavõetud leiba, selleks kulutades umbes 10-minutilise töövaheaja. Ka on töölistel seapidamise ruum ja põhku saab tarviduse järgi. Töölistel puudub aga oma viljapuuaed, nagu seda leidub riigimõisades. Palgad on üldiselt sõlmitud vabal kokkuleppel, mehe võimete järgi. Ka on töölise suhtes maksmapandud eri preemia andmine. Preemia on 6 liiki: 2 à 30 kr., 2 à 20 kr., 2 à 10 kr., s. o. kokku 6 preemiat. Preemia antakse töölisele töö korralikkuse, hoolsuse ja püüdlikkuse hinnangu järgi. On juhte, kus tööline, kes sai ühel aastal esimese preemia, veidi hooletuks jäädes saab järgmisel korral kõige väiksema summa. On ka vastupidiseid juhuseid, kus püüdlikkuse tõttu eelmise aasta III preemia mees tuli järgneval aastal esikohale.

Töölistel näib puuduvat üksmeel ühiste sotsiaalnuuete arutamiseks ja esitamiseks. Kardetakse, et võib kaotada koha.

Lasteaeda ega lugemislauda tööliskonnale ei ole korraldatud. Laste hooldamine suvel on teostatud nii, et naistel otsekohe sundpäevi ei ole, kuid kaudsel teel on see siiski. Nimelt peab kibedal tööajal iga 3 naise kohta 2 naist olema mõisas tööl, kuna 3-mas siis vaatab kodus ka teiste laste järgi. Et teenistus kujuneks ühtlasemaks, siis naised on muidugi kordamööda kodus.

Tööliskonna soov on saada kiirelt vanadus- ja haiguskindlustust ning lasteabiraha, sest just lasterikkad perekonnad on kit-

sikuses, kuna praegune palk ei vasta sugugi elukallidusele. See palk annab küll süüa, kuid ei jäta raha riide ja jalanõude ostmiseks suurele perekonnale. Kurdetakse ka vallamaksude ebaõiglase jaotuse ja kõrguse üle.

M. T—pere.

Väikemaapidajate elust Järvamaal.

J ä r v a - J a a n i s on väikemajapidamisi kaunis rohkesti, asudes laialipillatult ümbruskonna valdade suuremate talude vahel ja metsäärtel. Kellel maad rohkem, see elatab kuidagi oma maalapist, kuid enamikul tuleb otsida tööd ja teenistust väljastpoolt. Tööd käesoleval aastal leiab mitmesugustel ehitustel ja remonttöödel, suvel heinaajal taludes. Tuntavat lisateenistust võimaldab maasika-korjamine ümbruskonna metsadest, mida siit igal suvel suurel määral Tallinna saadetakse. Ärksamate väikemaapidajate keskel on kerkinud mõte ellu kutsuda kohalik väikemaapidajate ühing, mis aitaks kutsehuve paremini kaitseda. Selle läbiviimine on jäetud sügiseks, kus rohkem aega.

Koeru ümbruskonna väikemaapidajate teeb raskusi suvine karjamaa küsimus. Lähedal asuvas riigimetsas on head rohtu külluses ja olgugi, et metsakultuuride teostamist vähe märgata, siiski karjatamist ei lubata. Ilma karjamaata aga lehma pidada ei saa.

Laanemetsa küla väikemaapidajad, kes mõne aja eest said juurdelõikeid, on asunud agarasti selle ülesharimisele. Nii kasvavad mitmel pool endisel metsakännustikul ilusad uudismaa viljad. Ka neil päevil kündis traktor Laanemetsal mitu hektaari uut maad väikemaapidajatele juurde.

Põllutöölise saadavuse ja palkade

kohta 1938. a. kevadel on Riigi Statistika Keskbüroo koostanud üleriikliku kokkuvõtte põllumajanduskorrespondentide teadete alusel. Selle järgi oli aastatöölisi käesoleva aasta kevadel saada külluses 4% (möödunud aastal 5%), tarviduse järgi — 31% (29%) ja puudulikult — 65% (66%). Suvitöölise küllaldasest saadavusest teatas 5% korrespondentidest (6%), tarviduse järgi saadavusest 36% (34%) ja puudulikult saadavusest — 59% (60%). Nagu arvud näitavad on pinge põllutöölise saadavuse üle vaibumas.

Palgad on kokkuvõtte järgi üldiselt kõrgemad kui 1937. a. Aastatöölisele maksetakse tänavu riigikeskmiselt meestele 28,90 kr. kuus m. a. 27,20 kr. vastu ja nais-

tele — 21.00 kr. m. a. 19.50 kr. vastu. Üldiselt saavad aastatöölised kõrgemat palka Lõuna-Eestis, arvatud välja Petserimaa, kus palgatase on keskmisest madalam. Maade järgi makseti meesaastatöölisele keskmiselt kuus peremehe toidul: Virumaal 28 kr., Järvam. — 28,60 kr., Harjum. — 30.30 kr., Läänem. — 25.50 kr., Pärnum. — 30.70 kr., Viljandim. — 32.90 kr., Tartum. 28.90 kr., Valgam. — 33.10 kr., Võrum. — 27.10 ja Petserimaal — 23.30 kr. Naisaastatöölised said keskmiselt kuus: Virum. 20.70 kr., Järvam. — 22.90 kr., Harjum. — 19.30 kr., Läänem. — 19.60 kr., Saarem. — 18.80 kr., Pärnum. — 22.60 kr., Viljandim. 24.50 kr., Tartum. — 22.70 kr., Valgam. — 25.30 kr., Võrum. — 19.60 kr. ja Petserimaal — 20.10 kr.

Su vitöölisele meestele maksetakse käesoleval suvel üle riigi keskmiselt 39.80 kr. kuus (38.10 kr.). Maade järgi tõuseb tänavu meessuviliste palk kõige kõrgemale Harjumaal (43.50 kr.) ja Viljandimaal (43.40 kr.), kuna madalaim on see Võrumaal (32.60 kr.). Naissuviliste maksetakse tänavu keskmiselt 30.20 kr. kuus (27.10 kr.); kõige rohkem saavad nad palka Viljandimaal (33.16 kr.) ja kõige vähem Petserimaal (22.20 kr.).

RINGVAADE

Siseminister R. Veermaa

on määratud Põllutööminister A. Tupitsa asetäitjaks viimase välismaal viibimise puhuks. Teatavasti võtab minister Tupits Taani valitsuse kutsel osa Kopenhaagenis korraldatavast suurest põllumajanduslikust näitusest, sõites sinna 14. skp.

Eksportvõi hind

on tänavu suveks Vabariigi Valitsuse poolt kindlustatud 170 sendile kilolt, mis on 25 sendi võrra kõrgem kui eelmisel aastal.

Maakrediitselti pantlehtedele tagatise andmise seadus

võeti vastu uue Riigikogu poolt. Seaduse järgi on Vabariigi Valitsusel õigus anda riigikassa tagatist eeltähendatud pantlehtedele kuni 2,5 milj. krooni ulatuses. Pantlehtedest saadud summe kasutatakse põllumajandusele pikaajalise krediidandiandmiseks jooksvate ülesannete lahendamisel, nagu väiksemate ehitiste püstitamisel, loomade soetamisel jne.

Lasterikaste perekondade asustamise-küsimust

arutab praegu Põllutöoministeeriumi juures asuv Asundusnõukogu. Samuti on valitsusasutistes valmimas kavad põllutöölilistele elukorterite ehitamiseks, millise küsimuse lahendamisele paljud välisriigid teatavasti on pööranud väga suurt tähelepanu.

Põllutöölilistele töönormide ja tööraamatute sisseseadmist on nõudnud Kambja põllumeeste konvent. Põllumajanduses ettetulevate töötülide lahendamiseks ei peeta soovitavaks tööinspektori vahetalitust, vaid pooldatakse erilist vahekohut.

Häid väljavaateid sibulate, sigurite ja kurkide ekspordiks.

Põllutöoministeeriumis on selgitatud meie aiasaaduste müügivõimalusi välismaadele. Selgub, et eeloleval sügisel peaks olema soodsaid võimalusi ekspordiks sibulatele, siguritele, hapendatud ja konservitud kurkidele, värsketele köögiviljadele ja marjahoidistele.

Eestis on praegu 163.500 põllutööriista,

neist 858 lokomobiili, 2266 mootorit, 1241 traktorit, 8235 viljaniitjat, 28.682 rohuniitjat, 23.346 looreha, 1913 kartulivõtjat, 3348 viljapeksumasinat, 77.919 vedruäket, 10.813 kultivaatorit, 2962 reaskülvajat jne. Et saavutada tööaja ja töökäte kokkuhoidu, selleks tuleb hakata enam kasutama mootorijõudu ka igasuguste väiksemate talutööde juures, nagu veepumpamisel, linaropsimisel, tuulamisel, koorelahutaja juures jne. Juurde tuleks veel muretseda umbkaudu 205.000 mitmesugust põllutööriista ja -masinat, neist traktoreid — 1500, vilja-

niitjaid — 30.000, rohuniitjaid — 19.000, reaskülvajaid — 43.300, elektrimootoreid — 30.140 jne. Siis alles oleksime oma põllumajanduse mehhaniseerimisega küllaldaselt tasemel.

Lina- ja nahakaubandus

tulevad monopoliseerimisele. Vastavad seaduseelnõud esitatakse juba eeloleval sügisel.

Uusi tagavara soo- ja metsamaid

ei kavatseta enam asundamise otstarbel võtta ülesharimisele, nagu sellest teatas Peaminister K. Eenpalu Vabariigi Valitsuse teadaandes Riigikogule. Riiklik soode ülesharimine nõudvat väga suuri kapitale, milliseid on tulusam kasutada olemasolevate majapidamiste mineraal- ja muude maade kultiveerimiseks ja neilt maadelt saadava saagi suurendamiseks. Kõige selle tõttu piirdatakse asundustegevuse alal vaid pooleliolevate tööde lõpetamisega. Kõik sel alal vabanevad summad juhitakse olemasolevate maade korrastamisele. Soomaade kultiveerimist ja sinna rajatavate talude hoonestamist jätkatakse tulevikus vangide tööjõuga.

Vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamise seaduse eelnõu,

samuti ka emade ja lastekaitse seaduse eelnõu esitatakse rahvaesindusele vastuvõtmiseks sügisel istungjärgul. Teistest tähtsatest sotsiaalseadustest kavatseb Vabariigi Valitsus esitada Riigikogule samal istungjärgul veel haiguskindlustuse ja tööõnnetuste vastu kindlustamise ümberkorraldamise seaduste eelnõud. Samuti jätkatakse sügisel uue Põllutööliliste seaduse arutamist.

NAINIE JJA KOIDU

KÖÖK JA TOIDU-HOIURUUM.

Putukate eemalhoiust. — Toidutagavarade säilitamisest.

Söögilõhnad köögis ja sahvris meelitavad ligi kärbsed. Pealegi võib vahest kuumal ilmaga mõni toit minna halvaks, samuti ka mõned söögijäänused jääda vedelema köögi- või sahvriurka. Need on kärbsede

maiuspalad. Kärbsed on aga igasuguste haiguste edasikandjad. Seepärast peame neid hoidma eemale. See on võrdlemisi raske ülesanne ja päriselt neist jagu meie ei saa kunagi. Puhtusega köögis ja sahvris saavutame siiski mõndagi.

Puhastame nüüd, kus ilmad soojad ja vähegi aega enne heinategu, k ö ö g i seinad ja lae. Kitime kinni köögi põranda praod ja

värvime nad üle, sest talve jooksul on nii mõndagi pudenenud põrandale ja põrandalaudade vahel leidnud soodsa „pesa“. Ohverdame selleks paar päeva ja keedame ilusa ilmaga toidu perele väljas. Kulu ei ole ka liig suur, sest meie ei vaja selleks kallist õlivärvi ega tapetit. Võtame lihtsat liimivärvi. Enne kanname asjad teise ruumi välja, kus saame neid suure veega puhataks küürida, pühime harjaga seinad ja lae tolmust puhtaks, suitsunud ja niiskusest rikutud kohti hõõrume tublisti harjaga. Seinu võiks ka enne värvimist üle pintsel-dada rohelise-seebi veega — see hävitab kõik pisilased. Augud ja praod topime kinni gipsipudruga ja teeme siledaks, naelad kisume seinast jne. Nüüd on ettevalmistustööd tehtud. Segame värvi. Selleks võtame 1 kg kriidijahu, ½ kilo liimi, 4 liitrit vett. Liimi sulatame eraldi vees ja kriidi eraldi — nii kaua, et pole enam tükke, siis valame nad kokku ja segame hästi. Suure pintsliga võõpame lage ja seinu. Lõpuks värvime põranda. Peseme põranda puhtaks liimivärvist, kitime põranda praod ja hõõrume siis siledaks. Nüüd krundime põranda üle, laseme kuivada ja värvime siis esimest korda õige õhukeselt. Teistkordselt värvime juba lõplikult. Siis laseme värvi hästi ära kuivada — värv on siis palju vastupidavam.

Heledaks värvitud köögis ei meeldi elutseda kärbestel, seal ei leidu ka nurkades toidujätteid. Kuid tihti hoiab põranda pragude kittimine eemale talutubade teised ebameeldivad külalised — sipelgad. Sest sageli pesitsevad nad põranda all ja tungivad sealt tuppa.

Sipelgaid võib hävitada vähese kulu, kuid suure hoolega. Tihti leidub neid hulganasa aias, kus nad on sama vastumeel-sed kui elutubades. Aiast tungivad aga nad tihti hoonesse, tehes siin kahju ja rik-kudes magusaineid. Esijoones hävitame neid maja ümbrusest. Selleks otsime üles sipelgapesad ja paneme nende lähedusse kivitõrvaga määritud kaltse või puutükke — see peletab sipelgad eemale. Ka pet-rooleumisse kastetud kaltsud ei ole neile meeldivad. Pesadesse võib ka valada keeva vett või panna kustutamata lupja ja valada sellele vett. Lubi hävitab sipelgad. Kui aga sipelgapesad asuvad majas põranda all, siis tuleb neid kõigepealt sealt välja meelitada mõne meeldiva toiduga. Tubadesse, kuhu kipuvad sipelgad, panna vähese suhk-ruga hõõrutud pärm. Pärm lõhn meelita-b „külalisi“ sööma, kuid süües seda rooga lähuvad nad ise lõhki. Kõik tugevasti lõhnavad ained, nagu tomati- ja tubakalehed

(muuseas: pannes lillepotti aknale kasvama mõned tomati taimed, hoiame aken-dest eemale ka kärbeid), naftaliin, kampfer ja petrooleum aitavad sipelgate vastu. Ka riputatades sipelgatele soola, saame neist lahti. Pealegi võib korjata sipelgaid suhkruveega niisutatud käsnadega. Sipelgad kogunevad hulganasa käsna ja siis heidetakse nad ühes käsnaga keeva vette. Muidugi tuleb seda korrata, seni kuni sipelgaid enam ei ilmu. Ühestki sipelgahävitamise vahendist pole kasu ühekordselt, vaid seda tuleb järjekindlalt korrata — siis lõpuks suudame neid tõrjuda eemale.

Sama hoolikalt kui köögis tuleb puh-tust pidada ka sahvris. Ka siin peaks esijoones ette võtma põhjaliku puhastuse, et hävitada pisilasi seintel ja riuilitel. Võib ju teha seda põhjalikult sooda ja roheliseseebi veega pestes, kuid tagajärje-kam on siiski ka siin liimivärviga ülevär-vimine. Pärast seda avades sahvri akna paneme selle ette marliriide või isegi tihe-da traatvõrgu. Hoolitseme ka selle eest, et sahvri uks oleks alati kinni. Nii ei pääse meil kärbsed sahvrisse. Kui neid aga juba seal on, võime neid ajada välja tuuluta-misega — kärbsed ei salli tõm-betuult. Ei saa aga meie neist teisi jagu, siis püüame need kinni liimipabe-ri-ga. Sagedane sahvri pesemine sooda-veega hoiab neid haigustekandjaid eemale meie igapäevasest toidust.

Toidutagavarade säilitamine

suvel kuumade ilmadega nõuab perenai-selt erilist hoolt ja isegi erilisi teadmisi, kuidas ühte või teist tooresainet säilitada, et kallist rooga ei läheks hukka.

Toorest liha on väga raske hoida alal pikemat aega. Kuid paar päeva saab teda siiski säilitada, kääntades liha äädikasse kastetud lappi ja hoides vilumas kohas. Tooreslihalt püsivad kärbsed eemal, kui lihale riputada pipart või ingveripulbrit. Enne valmistamist pesta aga siis liha kuum-va vette kastetud pergamentpaberiga või puhta lapiga.

Vorsti võib säilitada, mattes vorsti kuiva soola. See on palju parem säilitusvahend, kui soolvesi, kuna sel juhul vorsti värv ei muutu.

Suitsetatud sea-, lamba- või vasikaliha püsib hästi õhukesest kangast valmistatud kotis, mille riputada jahedasse, liikuva õhuga ruumi. Kui seasink on kergelt suitsetatud, siis on parem algusest kohe eemal-dada luud ja riputada vahele soola.

Toorest kala on raske säilitada suvel üle ühe päeva. Kuid hästi puhastatud ja kui-

Põllumajanduse töömailt

HEINAAEG ON KÄES

Kõikides karjamajanduslikkudes maades on viimastel aastatel pööratud väga suurt tähelepanu heinakoristamisele. On ju hein kui omast majapidamisest saadav karjasööt omandanud sedamööda, kuidas jõusööda hinnad kerkinud ja piimahinnad langenud, loomade söötmisel ikka suurema tähtsuse. Väikemajapidamistes peab olema siht sanna- poole, et saaksime kõik tarvismineva looma- sööda oma majapidamisest ja võiksime väl- tida jõusööda ostmist nii palju kui vähegi võimalik. Selle läbiviimine pole raske. Meil on palju majapidamisi, kus hea heinaga ja juurviljaga või kartuliga, kuid ilma jõusöö- data, lüpsab lehm kuni 20 kg piima päevas.

Heinakoristamine ongi juba peatselt käes. Vaatame, mida siin tuleks silmas pidada.

Meil lastakse tihti hein minna liig va- n a k s. Sagedasti võime näha koristamata põlluheina, kus ristik ammugi õitsenud ja nutid pruunid. Püsib arvamine, et varane niitmine on kahjulik, — saavat vähe heina.

Kuid mida vanemaks hein läheb, seda rohkem kiudainet ta kogub, puitub ja muu- tub söödana väheväärtuslikuks. Looma sööt- misel kõige tähtsamad ja kallimad ained — v a l g u d — vähenevad ja hein muutub ras- kelt seeduvaks.

On leitud, et üks ja sama maaüksus võib mitmesugustel koristamise aegadel anda heina ja valku järgmiselt: e n n e õ i t s e m i s e a l g u s t niites — heina — 675 kg ja valku — 95,8 kg, õ i t s e m i s e a j a l niites vastavalt 745 kg ja 101,8 kg ja p ä -

vatatud kala võib säilitada üle öö, kui seda keerata nõgese või rabarberi lehtedesse. Kui kuidagi on pääsenud kärbes istuma kalale ja lasknud sinna munad, tuleb kala kohe pesta ja siis äri kuivatada puhta lapi või pergamentpaberiga.

Juust püsib hästi keeratuna äädikasse kastetud lapis, või pergamentpaberis, kui paigutada see kinnisesse kivi- või klaas- nõusse.

Taimevõi püsib isegi nädalapäevad värskena, kui selle „uputada“ soolvette, võttes 1 liiter vett ja 1 teelusikas soola.

Kuid esijoones tuleb vaadata, et nõud, millesse paigutame toiduained, oleksid puh- tad ja neisse ei oleks jäänud käärimisai- neid või jäänuseid eelmistest toitudest. On nõud halvasti pestud ja puhastatud, ei aita ükski säilitamisviis.

rast seemne küpsemist heina — 950 kg ja valku — 98,8 kg.

Esitatust on näha, et kõige rohkem on valku õitsemise algusel koristatud heinas. Kuigi kogusaak hilja niidetud heinal on suurem, sisaldab see aga nii rikkalikult kuiv- ainet, mille tõttu seedimine nõuab loomalt suuremat energiakulu ja piimatootmine vä- heneb. Sellepärast on õige heinakoristamise algus siis, kui paremad heintaimed algavad õitsemist. Harilikult peetakse kohasemaks heinaniitmise alguseks pärisaruheina õitse- mise algust. Ristikheina niitmisega on kõige parem alustada siis, kui esimesed õie- nutid lõovad punaseks, timutit siis, kui ilmu- vad esimesed õietolmukad.

Tegelikult ei saa muidugi kogu heina kor- raga maha niita, vaid selleks kulub rohkem aega. Esimeses järjekorras võtame aga maha kõige parema heina ja jätame hilje- maks vähemväärtuslikud heinad.

Varane heinakoristamine on sellepoolest eriti tähtis, et juuni lõpul ja juuli algul on harilikult ilusad ilmad, kuid hiljem lähevad ilmad vihmaseks ja ei saa heina ilusasti kätte. Vara niites on võimalik kultuurheina- maalt saada ka head ädalaheina.

Väga palju mõjub heina väärtusele heina k u i v a t a m i s e v i i s. Meie tunneme heina kuivatamist maas, teivastel-pukkidel ja kärbistel. Heina maas kuivatamine on kõige halvem nendest. Maas kuivatades pudene- vad heina peenemad osad — lehed, õied, mil- lega väärtuslikum osa läheb kaotsi. Lisaks sellele uhub kaste ja vihm maaslamavast heinast väga palju sulavaid toitaineid välja, hein kaotab oma lõhna ja värvi. Kõige pa- rem on heina kuivatada k ä r b i s t e l.

Nii on Rootsis katsejaama andmetel lei- tud, et isegi ilusa ilma puhul on heina kadu maaskuivamisel 28—30%, teivastel-pukkidel 22% ja kärbistel — 17%. Kärbistel on kadu väike sellepärast, et heina pannakse peale pooltoorelt, mil see veel ei pudene ja kuivab aeglaselt.

Samuti on Rootsi uurimustel leitud, et kogu tooresheinas leiduvast kuivainest maas kuivatades läks kaduma 23,6%, kärbistel aga 16,9%. Kärbistel on toitainete kadu sel- lepärast väiksem, et vihm ega kaste ei saa nii palju uhtuda kui maas lamades.

Need andmed on keskmiste olude kohta, vihmasel ajal võib kadu olla hoopis suurem.

Arusaadav, et kärbiste soetamine nõuab kulu, samuti on ka tööd kärbistele tõstmi- sega natuke rohkem. Rootsi tööuurimise

katsejaamas on leitud, et kui heinakoristamise kulu maas kuivatamisega on 100, siis kärbistel kuivatades oleks see 126. Kuid heina parem väärtus tasub selle kindlasti ja meie, väikemaapidajad, peame katsuma teha kõik, et koristada maa saaki võimalikult kõrgeväärtuslikuna. J. Utno.

HOOLITSETAGU JUURVILJAPÖLDUDE EEST

Juurvili kasvab hästi vaid siis, kui ta on õigel ajal harvendatud ja hoitud puhas umbrohost. Sel puhul võime loota vähemalt 50% võrra suuremat kogusaaki. Juurvilja peab harvendama hiljemalt 3—4 nädala pärast peale ülestõusmist. Harvendamine sünnib käsikõblaga, milline tööriist ei tohiks puududa üheski väikemaapidamises. Peetidel jäetakse üksikute taimede vahele 20 sm vahed, naeril 20—30 sm ja kaalikatel 30—35 sm. Terava kõblaga lüüakse püsti seistes taimed väikestesse salkadesse ja need harvendatakse samal päeval käsitsi. Käsitsi harvendamise asemel võidakse harvendada ka kõblaga nagu seda tehakse Taanis. See on veelgi otstarbekam harvendamisviis, kuid nõuab kogemusi. Porgandi harvendustööd jäetakse viimaseks, kuna porgand on aeglasema arenemisega. Ka juurvilja vagude vahed tulevad hoida puhtad. G. A.

MARJADE TURUSTAMINE.

Juba juuni lõpul ilmub turule aedmaasikas. Juulis seltsivad sellele veel teised marjaliigid. Petserimaal on maasikas paljudele väikemaapidajatele teatavaks sissetuleku allikaks. Selle turustamisel aga tehakse seal vigu, mille tõttu ei saada marjadest täit hinda. Marjad lastakse üle valmida, ei arvestata sellega, et ka teel valmib mari. Selle tagajärjel lähevad marjad pehmeks, limaseks ja neid on väga raske müüa turul. Täit hinda ei saada neist kunagi. Marjad tulevad turu jaoks noppida üks päev enne nende lõplikku valmimist; neid ei tohi asetada suurtesse korvidesse, sest seal nad vajuvad kokku juba oma raskuse all. (Maasikate korv ei tohiks mahutada üle 1 kg marju). Ka ei tohiks marju katta paksu sõnajalgade korruga, nagu seda tehakse tavaliselt Petserimaal, sest toored sõnajalad lähevad teel kuumaks ja ajavad ka maasikad kuumaks, mille tõttu mari muutub müügiks kõlbmatuks. Ka teisi marju tuleb saata turule väikestes standardkorvides. G. A.

KORJAME KANADELE TALVEKS NÖGSEID!

On juba ammu pandud tähele, et kui kanad talvel saavad süüa kõrvenõgeseid, siis nad munevad paremini. See tuleb sellest, et nõges sisaldab toitmiseks tarvilikke valkaineid ja rauaühendeid võrdlemisi suurel määral ja peale selle veel sipelgahapet, millel munasarjale ergutav mõju.

Sellepärast peaks iga väikemaapidaja nüüd, kus nõgesed veel noored ja mahlased, koguma neid talveks. Koguda võib suuri kõrvenõgeseid, mida külluses kasvamas aiaäärtel, seinte ja haopinude lähedal j. m., kui ka väikesteid raudnõgeseid, mis kasvavad umbrohuna aias. Koguda ei ole mõtet valgete õitega piimanõgest, millel ei ole midagi ühist eelmistega.

Koguda tuleb nõgeseid noorelt, enne kui need õitsevad. Kogutud nõgesed tulevad siduda väikestesse vihasuurustesse pundardesse ja kuivatada vilus, ulu all või pöõningul.

Kuivatatud nõges antakse talvel väikeste pundardena, nagu nad kogutud, kanadele nokkimiseks ette ja vähese ajaga on kõik lehed söödud — nii väga meeldib nõges kanadele. Tulemuseks on see — kui kanadel munemiseks vähegi eeldusi, siis nõges virgutab neid kiiremalt munemisele ja kogumise väike vaev tasutakse kuhjaga. J. U.

NÕUANDE NURK

KÜSIMUS:

Kuhu peab pöörama laenu saamiseks, kui tahan osta suuremast talust tüki maad ja asutada sellele oma majapidamine?

VASTUS:

Kirjeldatud otstarbeks on võimalik saada raha maakapitalist, kust antakse Teile kui eraviisiliselt asujale laenu niimetatud asunduslaenu nime all. Sealjuures peate aga vastama Asundusseaduses ja selle seaduse alusel antavates määrustes ülesseatud nõuetele. Seesugust asunduslaenu on võimalik nõutada nii maatiiki ostuks, hoonete püstitamiseks kui ka maa ülesharimiseks. Kuhu laenu sooviavaldisega tuleb pöörduda ja milliseid nõudeid sealjuures silmas pidada, selle kohta on käesolevas numbris toodud teisel pikem ülevaade.

KÜSIMUS:

Kas Põllutöökoja poolt trükkida lastud ja taluperemeeste poolt tarvitusele võetud põllutöölise palgaraamat ja teenistusleping (siniste

kaantega) on vastavates seadustes ette nähtud ja kas tööline peab sellele muutmata kujul alla kirjutama, või on see vaba kokkuleppe asi?

VASTUS:

Põllutöölise tööaja ja palgaolude korraldamise seadus (RT 1921, 102, 194) näeb ette, et töölisel peab antama välja palgaraamat, mille kava kinnitatud valitsusasutiste poolt. Küsimuses tähendatud väljaanne (sinine vihik) sisaldabki oma esimeses osas selle palgaraamatu Riigi Teatajas väljakuulutatud vormi kohaselt. Vihiku teine osa — põllutöölise teenistusleping — on aga Põllutöökojas kokku seatud ja pole sellisena kinnitatud ühegi valitsusasutise poolt. Järelikult oleks tööliste seisukohalt küllalt, kui tööline kirjutaks töölepinguna alla ainult kõne all oleva väljaande esimese osa (palgaraamatu), kuhu on võimalik kirjutada sisse ka teenistusvahekorra üksikasju. Väljaande teine osa senisel kujul on aga ilmselt ühekülgne ja kaitseb ainult peremeeste huve, mispärast sellele pimesi allkirja andmisega peaks oldama ettevaatlik. Teenistusleping peremehe ja töölise vahel on ikkagi vaba kokkuleppe asi — järelikult on ka töölisel ühe või teise lepingupunkti kohta oma soove. Peremees neid üksi ette kirjutada ei saa. Kõne all oleva põllutöölise teenistuslepingu lõpp-osa, mis sisaldab palgaarvet, on aga seadusevastane, kuna see on vastuolus palgaraamatuga, mille vorm Riigi Teatajas välja kuulutatud.

KÜSIMUS:

Tahame asutada kohapeale maatöölise ja väikemaapidajate ühingut. Kust saada vajalisi põhikirju ja kuidas toimida?

VASTUS:

Maatöölise ühingud tulevad edaspidi luua Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seaduse alusel, väikemaapidajate ühingud aga üldises korras. Ühist ühingut seega rajada ei saa. Väikemaapidajate ühingu asutamiseks võib põhikirja kava saada Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja büroost Tallinnas, Vene tän. 13—3, kust need saadetakse soovijatele välja tasuta. Maatöölise kutseühingu põhikirja kava on praegu viimistlemisel. Loodetavasti valmib see juba varasügisel.

Teataja eelmise numbri nõuande-nurgas on juhtunud eksitav triikiviga. Nii on seal tähendatud, et riigimõisades tasutakse sünituse puhul mõisa poolt 50% arstiaubikulu-dest, peab aga olema 100% — s. o. sünnitusabi andmise kulud ühes arstirohtude ja sidumisabinõudega tasutakse riigimõisa poolt täiel määral.

VÄLISMAILT

TŠEHHOSLOVAKKIA

oli esimesi riike, kus põllumajanduslik tööaeg normiti seadusandlikul teel. Sellekohane seadus anti juba 1918. a. detsembris, seega veidi aega

pärast iseseisvuse väljakuulutamist. Sel teel teostati ka talutöö 8-tunnine tööpäev, kuna kiireiseloomuliste tööde juures võis teha ületunde, kuid mitte rohkem kui 2 tundi päevas, mille eest tuleb maksta eritasu. Et seaduse elluviimisel põrgati kokku teatavate raskustega, pikendati järgnevatel aastatel suvist tööaega.

TAANIS

sõlmiti 1920. a. põllumajandusliku tööandjate liidu ja põllutöölise liidu vahel leping, mille järgi tööaeg määrati talundites kindlaks järgmiselt: 1. märtsist — 15. novembrini — 9½ tundi päevas, 16. nov. — 15. veebruarini — 8 tundi päevas ja 16. veebr. — 28. veebruarini — 9 tundi päevas. Nendes ringkondades, kus kasvatatakse suhkrupeete, võib 15. novembrist kuni 1. detsembrini pikendada tööaega 1 tunni võrra päevas tingimusel, et 15. veebr. kuni 15. märtsini oleks tööpäev poole tunni võrra lühem. Samuti võib saagi koristamise ajal vajaduse korral pikendada tööpäeva 10 tunnile, kusjuures ületunnitööde eest tuleb aga maksta lisatasu.

INGLISMAAL

loodi juba 1917. a. põllutöölise komisjon, kellele tehti ülesandeks korraldada mõningaid põllumajandusliku tööjõuga seoses olevaid küsimusi. See komisjon määras muuseumi, et suvepoolaastal tuleb põllutöölisel töötada 50 tundi ja talvepoolaastal 48 tundi nädalas. Lubatav on ka teha ületunde, kuid lisatasu eest. Kui aga vastav seaduseelnõu jõudis parlamenti, avaldasid põllumeeste esindajad energilist protesti, mistõttu kavatsedud tööaja radikaalne lühendamine ei saanud seaduslikku käiku.

UNGARI

Valitsus moodustas erikomitee põllutöö alal töötajate sotsiaalküsimuste uurimiseks ja nende kiireks ning edukaks läbiviimiseks. Komitee asub Põllutööministeeriumi juures ja on nõuandvaks organiks põllumajanduseala sotsiaal-küsimustes. Komitee loomise põhjendustes tähendas põllutööminister, et põllumajanduse sotsiaalpoliitika on valitsuse programmis tähtsaim osa ja selle rahvuslikult ning riiklikult olulise probleemi lahendamisele peab komitee kõigiti kaasa aitama; pealegi jääb komitee ülesandeks selgitada rahvale põllumajanduse sotsiaalpoliitika tähtsust. Seni on Ungari põllumajanduslik sotsiaalkindlustus, märgib minister, jäänud maha nii mitmege teise maa omast, kuid see pole sündinud hea tahtmise puudusest, vaid ebasoodsast majanduslikust seisukorrast. On aga viimane aeg seda heaks teha. Hiljuti parlamendile esitatud põllutöölise vanaduse kindlustuse seadus on esimene samm selleks. See sotsiaalseadus ei oma tähtsust mitte üksi põllutöölise majandusliku olukorra kindlustamisel, vaid seadusel on suur ja kaugeleulatav moraalne väärtus riiklikust seisukohastki — sellel kutsealal töötava rahvakihni julgeoleku ja teiste rahvakihtidega üheväärsuse tunde loomine.

